Buur ya

di téereb ñaareel bi

Le livre de 2 Rois en wolof

traduit de l'hébreu et publié par
la Mission Baptiste du Sénégal

Traduction provisoire

Copyright © 2016 Mission Baptiste du Sénégal
(NINEA MBS: 20215410C9)
Tous droits réservés.

Quiconque voudrait le reproduire devra inclure la déclaration de droit d'auteur ci-dessus.
Pour la reproduction en plus de 250 exemplaires, veuillez écrire à l'adresse suivante:
B.P. 1229 — Thiès, Sénégal

Pour mieux lire ce livre…

L'alphabet officiel dont on se sert est facile à lire. Les seuls symboles qui présentent une certaine difficulté sont les suivants:

j	se trouve dans	la paix	--jàmm (ji)
	et	dernier	--mujj
c	se trouve dans	le couscous	--cere (ji)
	et	descendre	--wàcc
ñ	se trouve dans	tous	--ñépp
	et	refuser	--bañ
x	se trouve dans	savoir	--xam
	et	la main	--loxo (bi)
ë	se trouve dans	l'œil	--bët (bi)
	et	demain	--ëllëg
ŋ	se trouve dans	la mâchoire	--ŋaam (wi)
	et	seulement	--doŋŋ

Une différence existe entre ***a*** et ***à***

baigner	--sang	revêtir	--sàng
l'encensoir	--and (bi)	accompagner	--ànd

La voyelle est ***doublée*** pour indiquer la longueur

valoir	--jar	passer par	--jaar
être propre	--set	chercher	--seet
le cœur	--xol (bi)	regarder	--xool
le nom	--tur (wi)	répandre	--tuur

La voyelle est ***accentuée*** pour indiquer la fermeture

souper	--reer	être perdu	--réer
jeûner	--woor	être sûr	--wóor

Li nuy bëgga lim lu nu tëral la, bëgg cee déggook bokki jàngkat yu tedd yi, ngir déggin wi leer, ba deesu ko jaawatle.

Nanu ràññee…

nanu ak **nañu**
Dees na wax: «(Nun) war nañoo dem» (**n** bi am maas bii: ˜).
Waaye danu koo taamoo binde nii:
«(Nun) war **nanoo** dem,»
ngir ñu bañ koo jaawatleek: «War nañoo dem (ñoom).»

Boo gisee màndarga mii — , xamal ne kàddu gee yeggul. Dafa dog, mbaa muy wax ju ñu junj rekk.
Mbind yi ñu ràññale ak yi ñu dijjal, bokkul ci mbindum Yàlla mu sell, mi ñu jukkee ci téere yu jëkk ya.
Boo gisee baat bu ñu tofal araf bu tuuti bu mel nii a, seetal lu muy tekki ci suufu xët mi.
Boo gisee tomb bii ˚ ci boppu baat, seetal lu muy tekki ci *Leeral yi*, fi téere biy waaja jeexe.

Buur ya

di téereb ñaareel bi

Yonent Yàlla Ilyaas yar na Buur Akasiya

1 [1-2] Ba Akab buuru Israyil saayee yàggul dara, Mowabeen ña dañoo fippu,
jógal doomam Buur Akasiya.

Mu am bés Akasiya tollu biir néegam ca kaw taaxum këram ga ca Samari, daldi xàwwikoo ca palanteer ba, daanu ba gaañu lool. Gannaaw gi mu yónni ay ndaw, ne leen: «Demleen seetal ma ca ˚Baal Sebub, tuuru Ekkron, ba xam ndax dinaa dund gannaaw jéll bii ma daanu.» [3] Ci biir loolu malaakam Aji Sax ji wax Ilyaas, ma cosaanoo Tisbi, ne ko: «Demal gaaw dajeek ndawi buuru Samari te laaj leen ne leen: “Xanaa Yàlla daa amul ci Israyil, ba ngeen di seeti ca Baal Sebub, tuuru Ekkron?” [4] Loolu tax na Aji Sax ji wax buuru Israyil ne ko: “Lal bi nga tëdd doo ko wàcc, ndax dinga dee moos.”» Ci kaw loolu Ilyaas dem.

[5] Ba ndaw ya waññikoo, Buur Akasiya ne leen: «Lu leen waññi?» [6] Ñu ne ko genn góor a leen dogale, ne leen ñu dellu ci buur bi leen yónni, te wax ko ne ko: «Aji Sax ji nee: Ndax Yàlla daa amul Israyil ba ngay yónnee di seetluji ca Baal Sebub, tuuru Ekkron? Loolu tax na lal bi nga tëdd doo ko wàcc, ndax dinga dee moos.» [7] Mu ne leen: «Waaw, góor gi leen dogale, wax leen loolu, nu mu mel?» [8] Ñu ne ko: «Góor ga boroom kawar la te ngembal der la gemboo.» Akasiya ne: «Kooku Ilyaas mu Tisbi la.»

[9] Ba mu ko defee Akasiya yebal njiitu juróom fukki dag, mu ànd ak juróom fukki nitam, dem ba ca Ilyaas. Gisuñu lu moy mu toog ca kaw tund wa. Njiit la ne ko: «Ée góoru Yàlla gi, Buur nee nga wàcc.» [10] Ilyaas wax njiital juróom fukki dag ya, ne ko: «Ndegam góoru Yàlla laa, yal na sawara wàcce asamaan xoyom la, yaw yaak sa juróom fukki dag.» Sawara daldi bàyyikoo asamaan, ne jippét xoyom leen, mook juróom fukki dagam ya. [11] Buur dellu yebal

© *MBS 2016*

keneen ku jiite juróom fukki dag, mu ànd ak juróom fukkam ña. Njiit la dem ne Ilyaas: «Ée góoru Yàlla gi, Buur nee nga wàcc gaaw!» [12] Ilyaas wax leen ne leen: «Ndegam góoru Yàlla laa, yal na sawara wàcce asamaan xoyom la, yaw yaak sa juróom fukki dag.» Sawaraw Yàlla bàyyikoo asamaan, xoyom njiit la, mook juróom fukki dagam ya. [13] Mu delluwaat yebal njiital juróom fukki dag, mu ànd ak juróom fukkam ña, muy ñetteel bi yoon. Mu daldi dem ba àgg ca Ilyaas, ne gurub sukk ca kanamam; tinu ko ne ko: «Éy góoru Yàlla gi, ngalla wormaalal sama bakkan ak bakkani juróom fukk ñii, sang bi. [14] Gis nga ni sawara wàcce asamaan, xoyom ñaari njiiti juróom fukki dag yi ma jiitu, ñook seen juróom fukki dag, waaye rikk wormaalal sama bakkan.»

[15] Malaakam Aji Sax ji ne Ilyaas: «Wàccal ànd ak moom, bu ko ragal.» Mu daldi wàcc ànd ak njiit la ba ca Buur, [16] ne ko: «Aji Sax ji nee: Yónni nga ay ndaw, di seeti ca Baal Sebub, tuuru Ekkron, mel ni Yàlla amul ci Israyil, ba ñu man koo laaj kàddoom. Loolu tax na lal bi nga tëdd, doo ko wàcc, nde dinga dee moos!»

[17] Ba loolu amee mu dee, muy la Aji Sax ji waxoon, Ilyaas biral ko. Rakkam Yoram nag falu buur, wuutu ko ca ñaareelu atu nguurug Yoram doomu Yosafat, buuru Yudaa. Fekk na Akasiya amuloon doom ju góor. [18] Li des ci mbiri Akasiya ak i jëfam, bindees na ko moos ca téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

Yonent Yàlla Ilyaas yéeg na

2 [1] Bés ba Aji Sax jiy yóbbu Ilyaas kaw asamaan ci biir callweer, ma nga bàyyikoo woon Gilgal, ànd ak Alyaasa.

[2] Ci biir loolu Ilyaas ne Alyaasa: «Xaaral fii rikk, ndax Aji Sax ji da maa yebal Betel.» Alyaasa ne ko: «Ak sama digganteek Aji Sax ji, kiy dund, nga fekke tey, duma teqlikook yaw mukk.» Ñu daldi ànd, dem Betel.

[3] Kurélu yonenti Betel nag dikk ca Alyaasa ne ko: «Ndax xam nga ne bésub tey jii Aji Sax ji dina la yenni sa kilifteefu sang Ilyaas?» Mu ne: «Man kay xam naa ko; waaye noppileen rekk.»

© MBS 2016

[4] Ba mu ko defee Ilyaas ne Alyaasa: «Ngalla xaar ma fii nag, ndax Aji Sax ji da maa yebal Yeriko.» Alyaasa ne ko: «Ak sama digganteek Aji Sax ji, kiy dund, nga fekke tey, duma teqlikook yaw mukk.» Ñu daldi ànd, dem Yeriko.

[5] Kurélu yonenti Yeriko nag dikk ba ca Alyaasa ne ko: «Ndax xam nga ne bésub tey jii Aji Sax ji dina la yenni sa kilifteefu sang Ilyaas?» Mu ne leen: «Man kay xam naa ko, waaye noppileen rekk.»

[6] Gannaaw loolu Ilyaas ne Alyaasa: «Ngalla xaaral fii, ndax Aji Sax ji da maa yebal dexu Yurdan.» Alyaasa ne ko: «Ak sama digganteek Aji Sax ji, kiy dund, nga fekke tey, duma teqlikook yaw mukk!» Ñu ànd ñoom ñaar.

[7] Ba loolu amee juróom fukki nit bawoo ca kuréli yonent ya, dikk taxaw, dànd leen, janook ñoom fa ñu yem ñoom ñaar ca tàkkal dexu Yurdan. [8] Ilyaas jël mbubbam, taxañ, ne ko tàrr ca ndox ma, mu xàjjalikoo yaar. Ñu jaar ci suuf su wow si, jàll ca wàlla.

[9] Ba ñu jàllee, Ilyaas ne Alyaasa: «Wax ma lu ma lay defal bala ñu maa yóbbu, may teqlikook yaw!» Alyaasa ne ko: «Xanaa naa am lu mat sag leer ñaari yoon.» [10] Ilyaas ne ko: «Ñaan nga lu jafe. Waaye soo ma gisee bu ñu may jële fi ma nekk ak yaw, yóbbu, kon dinga ko am. Soo ma gisul nag, doo ko am.»

[11] Ci kaw loolu ñu ànd di waxtaan, di dem. Yéguñu lu moy watiiru sawara, wu ànd ak fasi sawara, ne jimeet, dox seen diggante ñoom ñaar; Ilyaas yiiroo aw callweer, yéeg kaw asamaan. [12] Alyaasa gis loolu, daldi yuuxu, naan: «Wuy baayee, baay bóoy, yaay watiiru xarey Israyil ak i gawaram!» Ba loolu amee gisatu ko. Mu ne sëq ay yéreem, ne ko tareet, def ko ñaar ndax u tiis, [13] doora for mbubb ma wadde ca Ilyaas; ne wërëñ, dem taxawi ca tàkkal dexu Yurdan. [14] Ba mu ko defee Alyaasa fab mbubb ma wadde ca Ilyaas, ne ko tàrr ca ndox ma ne: «Ana Aji Sax ji, Yàllay Ilyaas? Ana mu?» Naka la Alyaasa dóor ca ndox ma moom itam, mu xàjjalikoo yaar, mu jàll.

© MBS 2016

15 Kuréli yonenti Yeriko ya doon seetaan a nga janook moom naa: «Leeru
Ilyaas wàcc na ci kaw Alyaasa!» Ba loolu amee ñu gatandu ko, sujjóotal ko,
dëpp seen jë ca suuf.
16 Ci kaw loolu ñu ne ko: «Xam nga lan la, sang bi? Am na ci nun juróom
fukki nit ñu jàmbaare. Nañu dem seetali la sa sang ba. Jombul leeru Yàlla
yóbbu ko, teg ko ci kaw tund yii, wenn, mbaa mu teg ko ci biir xur yii,
wenn.» Mu ne leen: «Déedéet, buleen leen yebal.» 17 Ñu soññ ko, ba mu am ca
kersa, ne leen: «Waaw, yebal-leen leen.» Ñu daldi yebal juróom fukki nit, ñu
seet diiru ñetti fan, gisuñu kenn. 18 Naka lañu dellu ca moom, fekk ko ca
Yeriko, mu ne leen: «Newuma leen woon buleen dem?»
19 Gannaaw loolu waa dëkk ba ne Alyaasa: «Xam nga fi dëkk bi nekk baax
na, sang bi, waaye ndox mi baaxul, te suuf si nanguwul.» 20 Alyaasa ne leen:
«Indil-leen ma ndab lu bees, te def ci xorom.» Ñu indil ko. 21 Mu dem ba ca
bëtu ndox ba, sànni ca xorom sa, ne: «Aji Sax ji nee: Laabal naa ndox mii.
Dootu rey te dootu tax suuf si du nangu.» 22 Ndox ma daa laab ba tey jii, muy
la Alyaasa waxoon.
23 Alyaasa bàyyikoo fa, jëm Betel. Ma nga topp yoon wa di dem, ay gone
jóge ca dëkk ba, di ko ñaawal, naan ko: «Boroom nel, ca kaw! Ée boroom
neleey, ayca ca kaw!» 24 Naka la ne gees, ne leen jàkk, daldi leen móolu ci
turu Aji Sax ji. Ci kaw loolu ñaari urs[a] génne ca àll ba, fàdd ca gone ya ñeent
fukk ak ñaar. 25 Mu bàyyikoo foofa jubal tundu Karmel, jóge fa dellu Samari.

Israyil ak Mowab jote nañu

3 1 Ba Yosafat faloo Yudaa, ba dugg fukkeelu atu nguuram ak juróom ñett,
ca la Yoram doomu Akab falu buur ca Israyil, péeyoo Samari. Yoram
nguuru na fukki at ak ñaar, 2 di def li Aji Sax ji ñaawlu. Waaye taxul mu

[a] **2.24** ***urs*** rab wu ñàng la; man naa ëpp gaynde.

© *MBS 2016*

dab ndeyam ak baayam: jële na fa doj wa ñuy jaamoo ˚Baal te baayam sampoon ko fa. [3] Terewul mu sax ci xeetu bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat doon bàkkaarloo Israyil, bañ koo dëddu.

[4] Ci biir loolu, Mesa buuru Mowab doonoon boroom jur, di fey buuru Israyil galagu téeméeri junniy xar (100 000) ak téeméeri junniy kuuy (100 000) yu ñu watul. [5] Buur Akab nag dee, buuru Mowab jógal buuru Israyil ba ko wuutu. [6] Ba mu ko defee Buur Yoram daldi génn Samari ca saa sa, lim mbooloom xarem Israyil mépp. [7] Ba loolu amee mu yónnee ca Yosafat, buuru Yudaa, ne ko: «Buuru Mowab fippu na, jógal ma. Ndax doo ànd ak man, nu xarejeek Mowab?» Mu ne ko: «Ahakay! Maak yaw benn lanu. Sama mboolooy sa mbooloo, samay fas di say fas,» [8] teg ca ne: «Fu nuy jaare, song leen?» Mu ne ko: «Xanaa ca màndiŋu Edom.»

[9] Ba mu ko defee buuru Israyil ak buuru Yudaak buuru Edom dem di dox diiru juróom ñaari fan, ba ñook jur gi ñu àndal, kenn amatu ci ndox. [10] Buuru Israyil ne: «Musiba am na walla! Nde Aji Sax ji da noo woo, nun ñetti buur yii, ngir teg nu ci loxol buuru Mowab.» [11] Yosafat daldi ne: «Ndax yonentu Aji Sax ji nekkul fii, ba nu seetloo ko ci Aji Sax ji?» Kenn ca jawriñi buuru Israyil ne: «Alyaasaa ngi fi, mooy doomu Safat ji doonoon bëkk-néegu Ilyaas.» [12] Yosafat ne: «Waaw, kàddug Aji Sax jaa ngi ci moom kay.»

Ba mu ko defee buuru Israyil ànd ak Yosafat buuru Yudaa, ak buuru Edom, dem ca Alyaasa. [13] Mu wax ak buuru Israyil ne ko: «Ana lu ma séq ak yaw? Demal kay ca sa yonenti baay yaak sa yonenti ndey ya!» Buuru Israyil ne ko: «Déedéet, ndaxte Aji Sax jee nu fi woo, nun ñetti buur yii, ngir teg nu ci loxol Mowab.» [14] Alyaasa ne ko: «Giñ naa ci Aji Sax ji, kiy dund, Boroom gàngoori xare yi, moom mi may jaamu, bu dul woon ak Yosafat, buuru Yudaa mii teew, te ma rus ko, duma la xool sax mbaa ma di la faale. [15] Waaye indil ma ab xalamkat.» Mu indil ko.

Naka la xalamkat bay xalam, leeru Aji Sax ji dikkal Alyaasa. [16] Alyaasa ne: «Aji Sax ji nee: Gasleen ci xur wii ay kàmbi kàmb. [17] Ndaxte Aji Sax ji nee: Du

© *MBS 2016*

ngelaw lu ngeen di gis mbaa taw, te du tee xur wii fees dell ak ndox, ngeen naan yéen ak seen gétt ak seen jur gu gudd. 18 Loolu yomb na Aji Sax ji te dina teg Mowab ci seen loxo it. 19 Dingeen nangu mboolem dëkk bu mag bu ñu wëraley tata ak mboolem péey; garab gu baax ngeen gor, mboolem bëti ndox ngeen fatt, tool bu nangu ngeen yàq kook i xeer.» 20 Ca suba sa, ba ñuy tollu ci rendi ˚sarax rekk; ndox ma bàyyikoo yoonu Edom, wal, ba fépp fees ak ndox.

21 Ci biir loolu Mowabeen ñépp dégg ne buur ya ñëw nañu xareseek ñoom. Ñu woo képp ku àttan ngànnaay, mag ak ndaw, ñu bokk taxaw fa seeni réew digaloo.

22 Ba ñu fanaanee ba ca suba sa, jant bay lerxat ca ndox ma. Waa Mowab tollu ca wàlla, di gis ndox ma xonq, mel ni deret. 23 Ña nga naan: «Lee de deret la! Xam naa buur yaa xeexa xeex, ba reyante ca seen biir. Kon nag waa Mowab, ayca, ca lël ja!»

24 Ba ñu dikkee ba ca dalub Israyil, waa Israyil jóg dal ca seen kaw, ba ñu won leen gannaaw, ne wëqet. Ñu dugg réewum Mowab, duma leen. 25 Ba loolu amee ñu yàqte dëkk ya, mboolem tool bu nangu, kenn ku nekk sànni ca xeer ba mu fees, bëtu ndox bu nekk, ñu fatt, garab gu baax gu ne, ñu gor. Mujj na dëkk bu ñu naan Kir Eres doŋŋ a ne ñumm ak xeer ya ñu ko tabaxe. Teewul boroom mbaq ya gaw ko, song ko. 26 Ba buuru Mowab gisee xeex bi di ko ëpp doole, daa woo juróom ñaar téeméeri boroom saamar, ànd ak ñoom ngir bëtt, ba àgg ca buuru Edom. Waaye sottiwul. 27 Ba loolu amee mu jël taawam bu góor bi nara falu buur, wuutu ko, ne ko teqet rendi, def ko sarax su ñuy lakk ca kaw tata ja. Waa Israyil ñaawlu jëf ja lool, daldi won buuru Mowab gannaaw, ñibbi seen um réew.

Alyaasa jot na jëtun ba

4 1 Am na bés ku jëkkëram bokkoon ci yonent yi, di jooytu ci Alyaasa ne ko: «Sama jëkkër de sa ndongo la woon. Léegi nag faatu na, te yaw ci sa bopp sang bi, xam nga ne ku ragaloon Aji Sax ji la. Waaye ka mu

© MBS 2016

ameeloon bor moo dikk, bëgga yóbbu sama ñaari doom yu góor, ngir def leen i jaam.» [2] Alyaasa ne ko: «Loo bëgg ma dimbalee la ko? Wax ma loo am ca kër ga.» Mu ne ko: «Dara, sang bi. Awma dara ca kër ga lu moy taxub diw.» [3] Mu ne ko: «Demal àbbi ay ndab yu deful dara ci sa dëkkandoo yi la wër yépp, te bumu néew. [4] Su ko defee nga dellu tëjook say doom, ba noppi nga sotti diw gi ci ndab yooyu yépp, bu ci fees, nga ber.»

[5] Mu bàyyikoo nag ca Alyaasa. Gannaaw gi mu tëjuji, mook i doomam; ñu di ko jox, muy sotti. [6] Mu dem ba ndab ya fees, mu ne doom ja: «Jottli ma ndab leneen.» Mu ne ko: «Ndab desu fi de.» Diw ga it ne tekk, xelleetul. [7] Mu daldi dem wax ko góoru Yàlla ga. Mu ne ko: «Doxal jaay diw gi, fey say bor; la ca des nga dunde, yaak say doom.»

Alyaasa am nab dal

[8] Am na bés Alyaasa jaare dëkk bu ñuy wax Sunem. As ndaw su bare alal woo ko lekk këram, di ko soññ. Mujj na saa yu fa jaaree, daldi fay toog, ba xéewlu. [9] Ci biir loolu mu ne jëkkëram: «Aa, man dév, xam naa ne kiy fara dal ak nun góoru Yàlla gu ˚sell la. [10] Tee nu koo tabaxal néeg bu ndaw ci kaw taax mi, defal ko ca ab lal ak taabal ak toogu ak ub làmp, ba bu ñëwatee dal ca?»

Alyaasa delloo na njukkal

[11] Noonu la Alyaasa dikke bés, dal ca néeg ba ñu ko tabaxal ca kaw taax ma, tëdd fa. [12] Ci kaw loolu mu ne surgaam Gewasi: «Wool ma ndawas Sunem sii.» Mu wool ko ko, mu dikk taxaw. [13] Mu ne surgaam: «Waxal ma ndaw sii ne ko: “Waaw, yaw de yaa ngi sonn ci nun coono bii bépp! Ana loo bëgg nu defal la ko? Ndax nu waxal la Buur lu jëm ci yaw, am nu wax ak njiital mbooloom xare ma?”» Mu wax ko, mu ne ko: «Jërëjëf, waaye am naa teraanga ci sama biiri bokk.» [14] Alyaasa ne Gewasi: «Ana lu nu koy defal nag?» Mu ne ko: «Amul doom ju góor de, te jëkkëram mag la.» [15] Alyaasa ne ko: «Woowaat ko.» Mu woo ko; mu dikk, taxaw ca bunt ba. [16] Alyaasa ne ko: «Nëgëni déwén

© *MBS 2016*

dinga leewu doom ju góor.» Mu ne ko: «Déet, sang bi, góoru Yàlla gi, bu ma nax mukk, sang bi.»

17 Ndaw sa nag mujj ëmb; ca déwén sa mu am doom ju góor, ca jamono
jooja, muy la ko Alyaasa waxoon.

18 Xale ba di màgg. Mu am bés mu dem fekki baayam ca ñay góob. 19 Mu
jekki ne baayam: «Wóoy baay, sama bopp bi, sama bopp bi!» Baay ba ne
surga ba: «Yóbbu ko ca yaayam.» 20 Surga ba fab ko, yóbbu ca yaayam, mu
uuf ko, ba ca digg bëccëg, xale ba dee. 21 Yaay ja yéeg, tëral ko ca kaw lalu
góoru Yàlla ga, tëj bunt ba, daldi génn. 22 Mu woo jëkkëram, ne ko: «Rikk
boole maak kenn ci surga yi te jox ma menn mbaam, ma daw ba ca góoru
Yàlla ga te ñëw gaaw.» 23 Mu ne ko: «Ana loo wuti ca moom tey, te du Terutel
weer, du bésub ˚Noflaay?» Mu ne ko: «Jàmm la.»

24 Ba loolu amee ndaw sa takk mbaam ma, ne surgaam: «Doxal jiitu, bu ma
taxawloo ci yoon wi te waxuma la ko.» 25 Mu dem ba àgg ca góoru Yàlla ga,
ca tundu Karmel.

Góoru Yàlla ga séen ko fu sore, ne surgaam Gewasi: «Xoolal, ndawas Sunem
saa ngi. 26 Dawal gaaw dajeek moom, laaj ko mbaa mu ngi ci jàmm mook
jëkkëram ak doomam.» Mu laaj ko, mu ne ko: «Jàmm rekk la.» 27 Mu agsi nag
ca góoru Yàlla ga, ca kaw tund wa, ne fëlëñ ca suuf, jàpp ca tànk ya. Gewasi
dikk, bëgg koo bëmëx, mu ne ko: «Bàyyi ko, xolam a naqari. Aji Sax ji nag
nëbb na ma ko, xamalu ma lan la.» 28 Ndaw sa ne ko: «Sang bi, ndax maa la
ñaan doom ju góor? Newuma la woon bu ma nax?»

29 Ba loolu amee Alyaasa ne Gewasi: «Takkul, ŋàbb sama yet ci sa loxo te
daw dem. Koo mana taseel, bu ko nuyu te bu la nuyoo, bu ko fey. Boo àggee,
tegal sama yet wii ca kaw kanamu xale ba.» 30 Teewul yaayu xale ba ne ko:
«Ak sama digganteek Aji Sax ji, kiy dund, nga fekke tey, duma la fi bàyyi.»
Mu daldi jóg topp ca moom.

31 Fekk na Gewasi jiitu leen. Ba mu agsee, teg na yet wa ca kaw kanamu xale
ba, waaye xale ba àdduwul, yënguwul. Gewasi waññiku, dajeek Alyaasa ne

© MBS 2016

ko: «Xale ba de yewwuwul!» [32] Ba Alyaasa agsee ca kër ga it, fekkul lu moy néewu xale bi tëdd ca kaw lal ba. [33] Naka la dugg, tëj bunt ba, ñoom ñaar ca biir. Mu ñaan ci Aji Sax ji, [34] ba noppi yéeg, daldi tàlli ca kaw xale ba, tafu ca kawam, gémmiñ ak gémmiñ, bët ak bët, biir loxook biir loxo. Naka la bóof ca kaw xale ba, yaram wa tàmbalee tàngaat. [35] Alyaasa jóg di jaabante ca biir néeg ba. Nes tuut mu yéeg, bóofaat ca kaw xale ba; xale ba daldi tisli ba muy juróom ñaari yoon, ne xiféet. [36] Ba loolu amee Alyaasa woo Gewasi ne ko: «Wool ndawas Sunem soosu.» Mu woo ndaw sa, mu dikk. Mu ne ko: «Jëlal sa doom.» [37] Ndaw sa ne gurub cay tànkam, sujjóot; ba noppi fab doomam, génn.

Alyaasa sekki na tooke ja

[38] Gannaaw loolu Alyaasa ñibbi Gilgal, mu yemook xiif am ca réew ma. Mu am bés kurélu yonent ya daje fa moom. Alyaasa ne surgaam: «Tegal cin lu mag li te toggal yonent yii mbuum.» [39] Ci kaw loolu kenn ca ñoom génn, dem ca àll ba, di witti ay xob, daldi fa gis ag lawtan gu doom ya mel ni yomb, mu witt ca ba mbubbam fees. Mu dellu, fejat ko, yeb ca cinu mbuum la, te kenn xamul lu mu doon. [40] Ñu yekkal ko nit ña, waaye manuñu koo lekk. Naka lañu mos rekk, yuuxoo ne: «Lekk-dee la cin li def de, góoru Yàlla gi!» [41] Alyaasa ne: «Indil-leen ma sunguf.» Ñu indi, mu xëpp ca cin la, daldi ne: «Sottil-leen mbooloo mi, ñu lekk.» Ba loolu amee dara lu aay amatul ca cin la.

Alyaasa leel na mbooloo

[42] Ba loolu wéyee jenn waay jóge Baal Salisa, indil góoru Yàlla ga mburum pepp ma jëkka ñor, muy ñaar fukki mburuy lors, boole ciy gubi bele, yeb ko ci saakoom. Alyaasa ne ñu jox ko mbooloo mi, ñu lekk. [43] Ka koy séddale ne ko: «Waaw, nu may taajale lii téeméeri nit?» Mu ne ko: «Joxal mbooloo mi ñu lekk, ndax Aji Sax ji nee: Dinañu lekk ba mu des.» [44] Mu taajal leen ko, ñu lekk ba desal, muy la Aji Sax ji waxoon.

© MBS 2016

Alyaasa faj na kilifa

5 [1] Bu loolu wéyee Naaman njiital xareb buuru Siri la woon. Sangam buuru Siri nawloo ko lool, def ko nitam, ndax ciy loxoom la Aji Sax ji jaarale ndam li mu mayoon waa Siri. Ku jàmbaare la woon, waaye daa amoon jàngoroy ngaana[b].

[2] Fekk na ay xarekati waa Siri dem songi réewum Israyil, jàppe fa ab janq, def ko surgab jabaru Naaman. [3] Mu am bés janq ba ne njaatigeem: «Éy su sama sang bi demoon ca yonent ba ca Samari! Kon de dina ko teggil jàngoroy deram ji.»

[4] Naaman nag dem wax Buur, sangam, ne ko janqub waa Israyil ba nee na nàngam ak nàngam. [5] Buuru Siri ne ko: «Demal kay, dinaa la yóbbante buuru Israyil bataaxal.» Mu dem, yóbbaale ñetti téeméeri kiloy xaalis, ak juróom benn fukki kiloy wurus, ak fukki mbubbi xew; [6] bataaxal ba mu yót buuru Israyil nag, lii lañu ca bind: «Bataaxal bii maa ko teg ci sama loxol surga Naaman, yebal ko ci yaw, ngir nga fajal ko ngaana gi ko dal.»

[7] Naka la buuru Israyil jàng bataaxal ba rekk, ne mbubb ma tareet ndax jaaxle, daldi ne: «Man dama di Yàlla bay rey, mbaa may dundal, ba kii di yebal nit ku may fajal ngaana! Seetleen lii rekk: kii da may wut!»

[8] Ba Alyaasa, góoru Yàlla ga déggee ne buuru Israyil xotti na mbubbam, daa yónnee ca moom, laaj ko ne ko: «Ana lu tax nga xotti sa mbubb? Yebalal waa ji ci man rekk. Dina xam ne yonent a ngi ci Israyil.» [9] Ba loolu amee Naaman yóbbaale ay fasam ak i watiiram, dikk taxaw ca bunt kër Alyaasa. [10] Alyaasa yebal ndaw ca moom ne ko: «Demal sanguji juróom ñaari yoon ca dexu Yurdan, sa yaram ˚set, dellu mel na mu meloon.»

[11] Naaman nag mer. Ma ngay dem te naan: «Xoolal rekk, man mi noon day daldi génn taxaw ci biti, ñaan ci Yàllaam Aji Sax ji, tiimale loxoom ër bi, daldi teggi jàngoro ji! [12] Te sax xanaa Abanaa ngi nii ak Parpar, di dexi

[b] **5.1** ***ngaana:*** baat bi man naa ëmb yeneen jàngoroy der juy law te aay, yu dul ngaana kese.

© *MBS 2016*

Damaas, gën fopp mboolem ndox muy wal ci Israyil? Ndax dama caa manuloona sangu, ba wér?» Mu walbatiku dem, mer lool.

[13] Surgaam ya nag dikk, kenn ca ñoom ne ko: «Baay Naaman, su doon lu jafe la la yonent bi wax ndax danga ko dul def? Kon kay su la nee nga sangu rekk, set wecc, nga war koo def!» [14] Naaman nag doora dem, sóobu ca dexu Yurdan ga, ba muy juróom ñaari yoon, muy la góoru Yàlla ga waxoon. Mu daldi wér, yaram wa mel ni yaramu xale bu góor bu ndaw, set wecc.

[15] Ba loolu amee Naaman dellu ca góoru Yàlla ga, mook mboolem toppam ma. Mu dikk ba ca moom, taxaw ne: «Dama ne léegi wóor na ma ne amul jenn Yàlla ci mboolem àddina ju moy Yàlla ji ci Israyil. Kon nag sang bi, ngalla nangul lii, maa la ko may.» [16] Alyaasa ne ko: «Déedéet. Giñ naa ci Aji Sax ji, kiy dund, moom mi may jaamu, duma ko jël.» Mu soññ ko, soññ, mu bañ. [17] Naaman ne ko: «Gannaaw bañ nga, sang bi, nañu ma may sëfub ñaari berkelle ci suuf, ngir kat, sang bi, dootuma jébbal ay tuur ˚saraxu rendi-dóomal mbaa yeneen sarax, xanaa Aji Sax ji doŋŋ[c]. [18] Waaye sang bi, lenn rekk laay ñaan, Aji Sax ji jéggal ma ko. Bu sama sang ba di dugg ca kër tuur ma ñuy wax Rimon, di ko sujjóotal, ba jàpp sama loxo, ma ànd ak moom sujjóot ca kër Rimon, yal na ma Aji Sax ji jéggal la ma fay sujjóot rekk, sang bi.» [19] Alyaasa ne ko: «Demal ak jàmm.»

Gewasi lal na pexe

Ba Naaman bàyyikoo ca Alyaasa, dem ba xawa sore, [20] Gewasi surgab góoru Yàlla ga, Alyaasa, ne ca xelam: «Eewaay sama sang daal! Day bàyyi Naaman waa Siri bii mu dem noonu rekk; jëlul dara ci li mu indi. Giñ naa ko ci Aji Sax ji, kiy dund, dinaa daw dabi ko, ba am ci moom as lëf.»

[c] **5.17** Naaman dafa yaakaaroon ne Aji Sax ji, Israyil rekk lañu ko mana jaamoo. Teewul mu defe ne ku sàkk suufas Israyil, tabaxal ko ca feneen sarxalukaay, Aji Sax ji man na faa nangu sa jaamu ba tey.

© *MBS 2016*

[21] Gewasi daldi daw dabi Naaman. Ba ko Naaman séenee muy daw wutsi ko,
mu cëppoo ca watiiram dajeek moom, ne ko: «Mbaa jàmm la?» [22] Mu ne ko:
«Jàmm la kay. Sama sang a ma yónni ne ma ma wax la ne ñaari xale yu góori
yonent a agsi léegi, jóge diiwaanu tundi Efrayim. Nee ndax doo ko jox
fanweeri kiloy xaalis ak ñaari mbubbi xew yu mu leen may?» [23] Naaman ne
ko: «Ahakay! Jëlal juróom benn fukki kiloy xaalis kay!» Mu soññ ko nag, ba
mu ëmb juróom benn fukki kiloy xaalis yi ci ñaari mbuus, boole ca ñaari
mbubbi xew, jox ko ñaari surgaam, ñu gàddu, jiitu Gewasi. [24] Gewasi agsi ca
tund wa, jële ko ca seeni loxo, dem, denci ko ca biir kër ga, ba noppi yiwi
leen, ñu dem.

[25] Ba loolu wéyee mu dellu ca sangam Alyaasa. Mu ne ko: «Foo jóge nii?»
Mu ne ko: «Demuma fenn di, sang bi.» [26] Alyaasa ne ko: «Defe nga ne samag
leer teewuloon, ba nit kay wàcce ca watiiram, di dajeek yaw? Ndax da noo
tollu ci jël xaalisu kenn ak i mbubb mbaa ay tooli oliw ak i tooli reseñ ak i
gàtt ak i nag ak i jaam yu góor ak yu jigéen? [27] Ngaanag Naaman dina la topp,
yaak saw askan ba fàww!» Ba mu ko defee Gewasi bàyyikoo ca Alyaasa, daldi
gaana, yaram wa ne fureet, weex furr.

Weñu sémmiñ ga tëmb na

6 [1] Am na bés mbooloom yonent ya wax Alyaasa ne ko: «Xoolal, fii nuy
dajeek yaw daa xat. [2] Nan dem ngalla ba ca tàkkal dexu Yurdan, ku nekk
ci nun sàkk fa aw dénk, nu defaral fa sunu bopp bérab bu nu daje.»
Alyaasa ne leen: «Demleen.» [3] Kenn ca ñoom ne ko: «Sang bi, ñëwal nu dem
kay!» Mu ne ko: «Waaw, nan dem.» [4] Mu ànd ak ñoom dem ba ca dexu
Yurdan, di fa gor ay garab. [5] Kenn ca ñoom doon gor, weñu sémmiñam wadd
ca ndox ma. Mu jalu, ne: «Éy, sang bi, te dama koo àbboon kat!» [6] Góoru Yàlla
ga ne ko: «Fu mu wadd?» Mu won ko fa mu wadd, mu dog bant sànni foofa,
weñ ga tëmb. [7] Mu ne ko: «Foral!» Mu yóotu, for ko.

© MBS 2016

Alyaasa sànk na gàngoor

[8] Bu loolu wéyee buuru Siri doon na xareek Israyil. Ci biir loolu mu diisook i surgaam, ne leen bérab sàngam lay def ab dalam. [9] Ci kaw loolu góoru Yàlla ga yónnee ca buuru Israyil, ne ko: «Nanga moytoo jaare bérab sàngam, ndaxte fa la waa Siri jëm.» [10] Buuru Israyil yónnee fa ko góoru Yàlla ga wax, ngir nemmiku foofa. Alyaasa di artoo Buur noonu, muy fàggandiku. Loolu am na bu dul benn yoon, du ñaar. [11] Buuru Siri nag jàq lool ci loolu, daldi woolu ay jawriñam ne leen: «Ana kan ci yéen moo fi nekkal buuru Israyil?» [12] Kenn ca jawriñ ya ne ko: «Du kenn, Buur sang bi; waaye Alyaasa, yonent bi ci Israyil mooy jottli buuru Israyil kàddu yi ngay wax ci sa biir néegu biir.» [13] Mu ne: «Seetalileen ma ko, ma yónnee, jàpp ko.» Ñu mujj xamal ko ne: «Moom de, ma nga ca Dotan.» [14] Buuru Siri yebal fa ay dag yu takku, yóbbaale ay fas ak i watiir. Mu agsi guddi, gaw dëkk ba.

[15] Ci kaw loolu bëkk-néegub góoru Yàlla ga jóg ca suba teel, génn, gisul lu moy mbooloom xare mu gaw dëkk ba, ak i fas ak i watiir. Mu ne ko: «Éy sang bi, fu nu jëm?» [16] Alyaasa ne ko: «Bul tiit, noo leen ëpple ñu ñu àndal.» [17] Alyaasa nag ñaan ne: «Aji Sax ji, ngalla ubbil ay bëtam, mu gis.» Aji Sax ji ubbi bëti surga ba, mu xool, ndeke tund waa nga fees ak i fas ak i watiiri sawara, wër Alyaasa.

[18] Ba mu ko defee waa Siri wutsi Alyaasa, mu ñaan ci Aji Sax ji ne ko: «Rikk muural bëti mbooloo mii.» Aji Sax ji muur seeni bët, na mu ko ko ñaane. [19] Alyaasa nag ne leen: «Fii du yoon wi de, te du dëkk bi ngeen di seet it. Toppleen ma, ma yóbbu leen ci ki ngeen di seet.» Mu daldi leen yóbbu ba Samari.

[20] Ba ñu duggee Samari, Alyaasa dellu ñaan ne: «Aji Sax ji, ngalla ubbil bëti nit ñii, ñu gis.» Aji Sax ji muri seeni bët, ñu xoole rekk, gis ne ñu ngi biir Samari. [21] Buuru Israyil gis leen ne: «Baay Alyaasa, ma rey leen? Ãa, ma rey leen?» [22] Mu ne ko: «Bu leen rey mukk. Xanaa ñoo jàpp cib xare sax doo leen rey? May leen ñu lekk, naan, te dellu ca seen sang.» [23] Ba loolu wéyee Buur

© MBS 2016

berndeel leen bernde ju réy; ñu lekk, naan; mu yiwi leen, ñu ñibbi ca seen sang. Booba la waa Siri gëjoona def gàngoori yàqkat, di dugg biir réewum Israyil.

Xiif ba tar na ca Samari

24 Ba ñu demee ba yeneen jamono, Ben Addàd buuru Siri woo mbooloom
xareem mépp, dem gawi Samari. 25 Xiif bu metti am ca Samari ndax gaw ba,
ba boppub mbaam-sëf di jar juróom ñett fukki dogi xaalis, genn-wàll liibaru
jonkanu pitax[d] di jar juróomi dogi xaalis. 26 Mu am bés buuru Israyil jaar ca
kaw tata ja, senn as ndaw àddu ca kaw ne ko: «Buur, sang bi, ngalla wallu
ma!» 27 Mu ne ko: «Bu la Aji Sax ji walluwul, nu ma lay walloo? Du pepp, du
ndoxum reseñ ju ma la mana may.» 28 Mu teg ca ne ko: «Lan la sax?» Ndaw sa
ne ko: «Ndaw sii da ma noon: “Indil sa doom nu lekk ko tey, ëllëg nu lekk
sama doom.” 29 Nu togg sama doom, bokk ko lekk. Ma ne ko: “Su ëllëgee indil
sa doom, nu bokk ko lekk.” Moom nag mu làq doomam.» 30 Ba Buur déggee
kàdduy ndaw sa, daa xotti mbubbam ndax u naqar. Ma ngay dox, di wéy ca
kaw tata ja, mbooloo ma tollu ci suuf séenuñu lu moy saaku bi mu def
njiitlaay, di ko ñaawloo.

31 Ma nga naan: «Yal na ma Yàlla teg mbugal mu gëna tar ndegam bésub tey
jii boppub Alyaasa doomu Safat du teqlikook baatam.» 32 Fekk na Alyaasaa
nga ca këram toog, mag ña bokk toog ak moom. Buur yebal ndaw ca moom.
Ndaw la agseegul, Alyaasa ne mag ña: «Xool-leen bóomkat bii yebal kuy dogsi
sama bopp! Xam ngeen lan la, bu ndaw li agsee rekk, tëjleen bunt bi, tere koo
dugg; ndax du tànki sangam laay dégg, mu topp ci moom sax?»

33 Naka la Alyaasa di wax, ndaw la ne jimeet, jëm ca moom. Ma nga naan:
«Gis nga musiba mii Aji Sax ji wàcce. Kon ana lu may séentooti ci Aji Sax ji?»

[d] **6.25** ***jonkanu pitax:*** am na ñu jàpp ne jonkanu pitax xollitu peppu saxayaay la gu ñuy wooye noonu.

© *MBS 2016*

7 [1] Ba loolu amee Alyaasa ne: «Dégluleen kàddug Aji Sax ji. Aji Sax ji nee: Nëgëni ëllëg benn nattub lëmm ci ˚sunguf su mucc ayib benn dogu xaalis doŋŋ lay doon, ñaari natti lors it di benn dogu xaalis ca buntu Samari.» [2] Jaraaf ja daan ànd ak Buur saa su ne àddu ca ne góoru Yàlla ga: «Ma ne, su Aji Sax ji ubbi woon sàqi asamaan sax, ndax man naa tax loolu am?» Mu ne ko: «Dinga ci teg sa bët dév, waaye doo ci lekk.»

Aji Sax ji wallu na Samari

[3] Ci biir loolu amoon na ñeenti gaana yu nekkoon ca bunt dëkk ba. Ña nga naan ci seen biir: «Xanaa dunu toog fii ba dee? [4] Su nu demee ca biir dëkk ba, danuy dee ak xiif. Su nu toogee fii itam, dee ak xiif. Kon kay nan dem ca dalub waa Siri, jébbal leen sunu bopp. Su ñu nu bàyyee, nu dund, baax na. Su ñu nu reyee it, nu dee rekk.»

[5] Ci kaw loolu ñu jóg timis, jëm ca dalub waa Siri. Ba ñu agsee ca peggub dalu waa Siri, gisuñu luy nirook nit sax. [6] Booba fekk na Boroom bi dégtal waa dalub Siri ba riirum fas yu ànd ak i watiiri xare ak gàngoor gu réy, ba tax ñu naan ca seen biir: «Ãa! Loolu de, buuri Etteen ñaak buuri Misraa, Buuru Israyil fey leen, ngir ñu songsi nu!» [7] Ba mu ko defee ñu jóge fa ca timis, bàyyi fa seeni xaymaak seeni fas ak seeni mbaam, wacc dal ba noonu, daw rawaleji seen bakkan.

[8] Ñeenti gaana ya nag dikk, ba jub dal ba, daldi jegesi, dugg cib xayma, lekk fa, naan, jële fa xaalis ak wurus ak i yére, dem nëbbi ko; dellu duggaat cib xayma jëleeti fa, dem nëbbi ko. [9] Ba loolu amee ñu ne ca seen biir: «Nun kat defunu njub. Bésub tey jii bésub jàmm la; nun, nu ne patt yéglewunu ko. Su nu xaaree ba jant bi leer de, àq dina nu topp. Kon nag aycaleen nu dem yeggeji ko waa kër Buur.» [10] Ñu daldi dem woo wattukati bunt dëkk ba, wax leen, ne leen: «Dem nanu ca biir dalu waa Siri; ndeke kenn nekku fa, baat jibu fa; dara lu moy fas yu yeeweek mbaam yu yeeweek xayma yu ne ñumm.»

[11] Wattukati bunt ba woote, yégle ko ca biir kër Buur. [12] Buur jóg ca guddi, wax ak i jawriñam ne leen: «Ma wax leen nag li nu waa Siri di fexeel. Xam

© MBS 2016

nañu ne nu ngi dee ak xiif. Moo tax ñu jóge ca seen dal, làquji ca àll ba. Xam naa dañu ne: “Bu ñu génnee dëkk bi rekk, nu jàpp leen, ba noppi dugg ci biir dëkk bi.”» [13] Kenn ca jawriñ ya ne ko: «Nanu yónni rekk ay nit ñu war juróomi fas ci yi nu dese ci dëkk bi. Bu ñu leen reyee de, ñook mbooloom Israyil mi des ci dëkk bi yépp ay yem demin. Kon nanu leen yónni rekk te seet ba xam.»

[14] Ba loolu amee ñu waajal ñaari watiir ak seeni fas, Buur yebal ay ndaw yu toppi mbooloom Siri, ne leen: «Demleen seeti.» [15] Ñu dem toppi leen ba ca dexu Yurdan, ndeke yoon wa fees na dell ak i yéreek i jumtukaay yu waa Siri sànni, ba ñuy daw. Ndaw ya waññiku, wax ko Buur. [16] Mbooloo ma riir, génn wuti dalu Siri ba, sëxëtoo ko. Ci kaw loolu benn nattub lëmm ci ˚sunguf su mucc ayib di jar benn dogu xaalis doŋŋ, ñaari natti lors it di benn dogu xaalis, muy la Aji Sax ji waxoon. [17] Fekk na Buur teg jawriñam ja mu doon àndal saa su nekk ca buntu dëkk ba, mu di ko wattu. Mbooloo ma nag di buuxante, ba dëggaate ko ca bunt ba, mu dee. Muy la góoru Yàlla ga yégle woon ba Buur dikkee ca moom. [18] Na ko góoru Yàlla ga waxe woon Buur, ne ko: «Nëgëni ëllëg benn nattub lëmm ci sunguf su mucc ayib doon benn dogu xaalis doŋŋ, ñaari natti lors it di benn dogu xaalis ca buntu Samari,» noonu la ame. [19] Jaraaf ja da caa àddu woon ne góoru Yàlla ga: «Ma ne, su Aji Sax ji ubbi woon sàqi asamaan sax ndax man naa tax loolu am?» Mu ne ko: «Dinga ko gisal sa bopp dév, waaye doo ci lekk.» [20] Loolu ci boppam moo ko dal itam, ndax mbooloo ma dañoo buuxante, ba dëggaate ko ca bunt ba, mu dee.

Ndawas Sunem sa jotaat na alalam

8 [1] Am na bés Alyaasa wax ndaw sa mu dekkaloon doomam ju góor ne ko: «Ayca, àndal ak sa njaboot, ngeen dali fu ngeen mana dal, ndax Aji Sax ji dogal na ab xiif ci réew mi, te dina am juróom ñaari at.» [2] Ndaw sa fabu, def la ko góoru Yàlla ga wax, dem yoonam mook njabootam, dali ca réewum Filisteen ña, toog fa diiru juróom ñaari at. [3] Ba juróom ñaari at ya matee, ndaw sa jóge ca réewum Filisteen ña, ñibbsi. Mu dem ca Buur, di sàkku mu

© MBS 2016

delloo ko këram ak suufam. [4] Loolu fekk Buur di waxtaan ak Gewasi, surgab Alyaasa góoru Yàlla ga, naan ko: «Ayca, wax ma mboolem jaloore yi Alyaasa def.» [5] Gewasi nag di nettali Buur na Alyaasa dekkalee woon xale ba, rekk ndaw sa Alyaasa dekkaloon doomam ju góor ne jalañ, di sàkkusi ca Buur mu jox ko këram ak suufam. Gewasi ne ko: «Ndaw saa ngii nag, Buur, sang bi. Doomam ju góor jii la Alyaasa dekkaloon.» [6] Buur laaj ndaw sa, mu wax ko lépp. Buur boole kook bëkk-néegam ne ko: «Fexeel ba ñu delloo ndaw sii lépp luy alalam ak dayob lépp lu suufam meññoon, la ko dale ca bés ba mu fi jógee ba tey jii.»

Asayel mujj na falu ca Siri

[7] Am na it yoon wu Alyaasa demoon Damaas, péeyu Siri. Fekk Ben Addàd buuru Siri wopp. Ba ñu ko waxee ne ko: «Góoru Yàlla gi ñëw na fi.» [8] Buur ne Asayel, ab jawriñam: «Demal ca góoru Yàlla ga te yóbbaale loo teg ci loxoom, mu seetal ma ci Aji Sax ji. Laajal ma ko ne ko: “Ndax dinaa jóg ci sama wopp jii?”» [9] Asayel dem ca moom, yóbbaale lu mu ko jox, muy mboolem la gën ca Damaas, tollu ci sëfub ñeent fukki giléem. Mu dikk taxaw ca kanamam, ne ko: «Ben Addàd buuru Siri moo ma yónni fi yaw, ne ma: “Laajal ma Baay Alyaasa ndax dinaa jóge ci sama wopp jii.”» [10] Alyaasa ne ko: «Demal ne ko dina jóg moos, waaye Aji Sax ji won na ma ne dina dee dév!» [11] Ba loolu amee góoru Yàlla ga ne dann, ne ko jàkk, ba Asayel rus. Mu daldi jooy.

[12] Asayel ne ko: «Sang bi, looy jooy?» Mu ne ko: «Damaa xam lu bon li ngay defi waa Israyil. Seeni tata ngay taal, seeni xale yu góor nga jam saamar ñu dee, seeni doom nga tas ci suuf, seeni jigéeni biir nga butti.» [13] Asayel ne ko: «Moo sang bi, man mi ab xaj gën, nu ma mana defe jooju jëf ju réy?» Alyaasa ne ko: «Aji Sax ji won na ma ne yaay doon buuru Siri.» [14] Asayel bàyyikoo ca Alyaasa, dellu ca sangam. Mu ne ko: «Lu la Alyaasa wax?» Mu ne ko: «Nee na ma de dinga jóg moos.» [15] Ca ëllëg sa nag Asayel fab malaan, xooj ko ci ndox, dëpp ko ca kanamu buur ba, fatt ko, mu dee. Gannaaw loolu Asayel falu buur, wuutu ko.

© MBS 2016

Yoram falu na Yudaa

16 Ba buuru Israyil Yoram doomu Akab duggee juróomeelu atu nguuram, ca
la Yoram doomu Yosafat buuru Yudaa falu buur ca Yudaa. 17 Amoon na
fanweeri at ak ñaar ba muy falu buur. Juróom ñetti at la nguuru, péeyoo
Yerusalem. 18 Yoram topp ca tànki buuri Israyil, di roy waa kër Akab, ndax
doomu Akab la jël soxna, di def li Aji Sax ji ñaawlu. 19 Waaye Aji Sax ji
bugguloona tas Yudaa ngir Daawuda, jaamam ba, ndax la mu ko digoon ne
ko dina ko may ci askanam kuy saxal nguuram fàww, ba du fey.
20 Ca jamonoy Yoram, Edomeen ña fippu nañu, di bañ moomeelu Yudaa, ba
fal seen buuru bopp. 21 Gannaaw loolu Yoram jàll ba Sayir, yóbbaale watiiri
xareem yépp. Ca xaaju guddi nag Yoram ànd ak njiiti watiiri xare ya, dal ca
kaw Edomeen ña leen gawoon; waaye xarekati Yudaa yaa daw, ñibbi ca seeni
xayma. 22 Edomeen ñaa ngi bañ moomeelu Yudaa ba tey jii. Waa Libna it
fippu nañu ca jooja jamono.
23 Li des ci mbiri Yoram ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere
bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. 24 Buur Yoram nag saay,
fekki ay maamam, ñu denc ko ca bàmmeelu maamam ca gox ba ñu naan Kër
Daawuda. Doomam Akasiya falu buur, wuutu ko.

Akasiya falu na Yudaa

25 Ba Yoram doomu Akab buuru Israyil duggee ca fukkeelu atu nguuram ak
ñaar, ca la Akasiya doomu Yoram falu buur ca Yudaa. 26 Ñaar fukki at ak ñaar
la Akasiya amoon ba muy falu buur te menn at la nguuru, péeyoo Yerusalem.
Atalyaa moo doon ndeyam. Atalyaa, Omri buuru Israyil mooy maamam.
27 Akasiya topp ca tànki waa kër Akab, di def li Aji Sax ji ñaawlu ni waa kër
Akab, ndax goro la woon ci waa kër Akab. 28 Akasiya ànd naak Yoram doomu
Akab, xarejeek Asayel buuru Siri ca Ramot Galàdd. Waa Siri jam Yoram.
29 Buur Yoram nag walbatiku fajuji ca Yisreel ndax jam-jami waa Siri ya ca
Rama, ca xareem baak Asayel buuru Siri. Doomu Yoram, Akasiya buuru
Yudaa dem seeti Yoram doomu Akab.

© MBS 2016

Alyaasa fal na Yewu

9 [1] Ci kaw loolu Yonent Yàlla Alyaasa woolu kenn ca kurélu yonent ya, ne ko: «Takkul, jël taxub diw bii, te dem ba Ramot Galàdd. [2] Boo yeggee, seet fa Yewu doomu Yosafat doomu Nimsi. Fekk ko ca ña muy àndal, jële ko ca seen biir, ànd ak moom, dugg néeg bu ngeen mana ñaaroo. [3] Su ko defee nga jël taxub diw bi, sotti ko ci kaw boppam te wax ko ne ko: “Aji Sax ji nee: Diw naa la, fal la ngay buuru Israyil.” Boo noppee, bul yeexantu. Ubbil bunt ba, daw.»

[4] Ba loolu amee xale bu góor ba, yonent bu ndaw ba, dem ba àgg Ramot Galàdd. [5] Naka la agsi rekk, fekk njiiti mbooloom xare mi bokk toog. Mu ne: «Kilifa gi, bataaxal laa la indil.» Yewu ne ko: «Ku ko moom ci nun?» Mu ne ko: «Xanaa yaw, kilifa gi.» [6] Yewu jóg, ànd ak moom, dugg ca biir kër ga, mu sotti diw ga ca boppam, ne ko: «Aji Sax ji Yàllay Israyil nee: Diw naa la, fal la buuru Israyil sama ñoñ. [7] Nanga tas sa kër sang Akab, te noonu laay toppe soxnaam Yesabel sama bakkani jaam ñépp: muy yonenti Aji Sax jeek ñi dul yonent. [8] Waa kër Akab yépp ay dee. Dinaa faagaagal képp kuy góor te bokk ci waa kër Akab, ci digg Israyil, muy gor di jaam. [9] Dinaa def kër Akab tas, mel ni kër Yerbowam doomu Nebat, mbaa kër Basa doomu Axiya. [10] Yesabel moom, ay xaj a koy lekk ca toolub Yisreel, kenn du ko suul.» Ba loolu amee mu ubbi bunt ba, daw.

[11] Yewu génn, dellu ca moroomi jawriñam ña. Ñu ne ko: «Mbaa jàmm? Lu indi dof bii ci yaw?» Mu ne leen: «Ah, xam ngeen nit kii ak i waxam rekk!» [12] Ñu ne ko: «Wax nu waay, bu nu nax!» Mu ne leen nee na ko nàngam ak nàngam, teg ca ne leen: «Mu ne: “Aji Sax ji nee: Diw naa la, fal la buuru Israyil.”» [13] Ba mu ko defee ñu gaaw, summi seeni mbubb ñoom ñépp, lalal ko ca kaw dëggastal ya, ba noppi wal liit ga naa: «Yewu falu na buur!»

© MBS 2016

Yewu fexeel na buur ya

14 Ba loolu amee Yewu doomu Yosafat doomu Nimsi fexeel Yoram. Fekk na
Yoram ak waa Israyil yépp a ngay wattu Ramot ga ca Galàdd, ndax Asayel
buuru Siri. 15 Booba Buur Yoram moom dem na Yisreel, fajuji ndax jam-jam
ya ca xareem baak Asayel, buuru Siri. Yewu nag ne: «Ndegam man ngeen
àndal, bu kenn rëcce ci biir dëkk bi, di nettaliji waa Yisreel.» 16 Mu war
watiir, jëm Yisreel, fekk Yoram a nga fa woon tëdd ndax jam-jam ya. Akasiya
buuru Yudaa dikk, di ko seet. 17 Ci biir loolu jongrukat ba ca kaw tatay Yisreel
séen gàngoor ga Yewu àndal. Mu ne Buur Yoram: «Séen naa gàngoor guy ñëw
de.» Yoram ne ko: «Yebalal gawar bu leen gatandu, laaj leen mbaa jàmm la.»
18 Ci kaw loolu gawar ba gatanduji leen, ne leen: «Buur nee: Mbaa jàmm la?»
Yewu ne ko: «Ana luy sa yoon ci jàmm laam déet? Ayca, toppal sama
gannaaw.» Jongrukat ba daldi yégle la xew, ne: «Ndaw la àgg na ca ñoom de,
waaye dëppul.» 19 Yoram yebalaat beneen gawar. Ba mu àggee ca ñoom, ne
leen: «Buur nee: “Mbaa jàmm?”» Yewu ne ko: «Ana luy sa yoon ci jàmm laam
déet? Ayca, sama gannaaw.» 20 Ba loolu amee jongrukat ba dellu yégle la xew,
ne: «Ndaw la àgg na ca ñoom de, waaye dëppul. Te na kee di dawale mel na
ni Yewu doomu Nimsi, ndax dawalinu dof lay dawal.»

21 Ba mu ko defee Yoram ne: «Takkleen!» Ñu takkal Yoram buuru Israyil
watiiram, mu génn ànd ak Akasiya, buuru Yudaa, ku nekk ak sa watiir; ñu
dawal dogaleji Yewu, taseek moom fa doonoon toolub Nabot mu Yisreel[e].
22 Yoram jàkkaarlook Yewu, ne ko: «Yewu, mbaa jàmm?» Yewu ne ko: «Ana
nu jàmm di ame te sa bàkkaaru bokkaaley ndey Yesabel jógu fi, mook
xërëmam yi ne xas?» 23 Yoram ne wërëñ daw, àddu ca kaw, ne Akasiya:
«Akasiya, wor nañu nu!» 24 Yewu daldi sox fittam ak doole, fitt Yoram ca
diggante mbagg ya, mu génne ca xol ba, Yoram ne lasiim ca watiiram.

25 Ba loolu amee mu ne jaraafam ba ñuy wax Bitkar: «Foral sànni ci toolub
Nabot mu Yisreel. Yaa ngi fàttliku ba nu bokkee watiir maak yaw topp ca

[e] **9.21** ***toolub Nabot mu Yisreel:*** seetal ci 1.Buur ya 21.

© *MBS 2016*

baayam Akab te Aji Sax ji rëbb ko ne ko: [26] "Aji Sax ji dafa wax ne: Deretu Nabot ak deretu doomam yi dév, gis naa mu tuuru fii démb. Kon nag dinaa la ko topp, nga fey ko ci tool bii. Loolu la Aji Sax ji wax[f]." Kon nag yóbbul sànni ci tool bi, muy la Aji Sax ji waxoon.»

[27] Akasiya buuru Yudaa gis loolu, daw jaare ca yoonu Bet Gan, Yewu dàqi ko, tey yuuxu naan: «Jamleen ko, moom itam.» Ñu jam ko ca kaw watiiram ca yoon wa ngay yéeg jëm Gur, ca wetu Yiblam. Mu daw ba Megido, dee foofa. [28] Ba loolu amee ay surgaam yeb ko ca watiiram, yóbbu Yerusalem, ñu denc ko ca bàmmeelam, fa ñu denc ay maamam, ca gox ba ñu naan Kër Daawuda. [29] Ca fukkeelu at ak benn ca nguuru Yoram doomu Akab la Akasiya falu buur ca Yudaa.

Yesabel dee na

[30] Gannaaw loolu Yewu jubsi Yisreel, Yesabel yaayu Buur dégg ko, tusngalu, defaraat boppam, taxaw ca palanteer ba, di séentu. [31] Naka la Yewu weesu buntu dëkk ba, di duggsi rekk, mu ne: «Mbaa jàmmee, Simri mu ndaw, bóomkatub sangam[g]?» [32] Yewu séentu palanteer ba ne: «Ana ku far ak man fii waay?» Ñaar ba ñetti bëkk-néeg ne pëll ca kaw palanteer ba, séentu ko. [33] Mu ne: «Sànnileen ko ci suuf.» Ñu jàpp Yesabel, sànni ko fa suuf, deret ja tis ca kaw taax maak fas ya; Yewu dëggaate néew ba.

[34] Ba loolu wéyee mu jàll ca biir dëkk ba; lekk daldi naan ba noppi, ne: «Jubluleen ci jigéen ju alku jee te suul koo waay, ndaxte doomu buur la.» [35] Ba ñu demee, di ko suuli nag, fekkuñu dara ca moom lu moy kaaŋ ma doŋŋ ak ndëgguy tànk yaak cati loxo ya. [36] Ñu dellu wax ko Yewu, mu ne: «Loolu moo doon kàddug Aji Sax ja mu waxoon, Ilyaas mu Tisbi jaamam ba jottli ko, ne: "Ci toolub Yisreel la xaj yi di lekke Yesabel[h]. [37] Néewub Yesabel dina mel ni mbalit ci àll bi, ci biir toolub Yisreel, ba kenn du man ne: Kii Yesabel a."»

---

[f] **9.26** Seetal ci 1.Buur ya 21.19.

[g] **9.31** Seetal ci 1.Buur ya 16.8-20.

[h] **9.36** Seetal ci 1.Buur ya 21.19.

© *MBS 2016*

Yewu bóom na waa kër Akab

10 [1] Buur Akab amoon na juróom ñaar fukki doom yu góor ca Samari. Yewu bind ay bataaxal, yónnee ca Samari ca kilifay Yisreel ak mag ñaak dagi doomi Akab, ne leen: [2] «Gannaaw yéenay wattu seen doomi sang te yéena yor watiir yeek fas yi, dëkke dëkk bi ñu wëraley tata, boole ci yore gànnaay yi, bu ngeen dee jot ci bataaxal bii rekk, [3] tànnleen ki gën te gën di jàmbaar ci seen doomi sang, ngeen teg ko ci jalu baayam. Su ko defee ngeen xeexal seen waa kër sang.» [4] Ñu am tiitaange nag lool, daldi ne ca seen biir: «Seetleen rekk ñaari buur a ngii yu manula të Yewu; mbaa nun dinanu ko mana të yee?» [5] Ba loolu amee ka yilif kër buur ak ka yilif dëkk baak mag ñaak dag ya yónnee ca Yewu, ne ko: «Nun say surga lanu, lépp loo nu wax dinanu ko def. Dunu fal kenn buur. Loo def baax na.»

[6] Ba mu ko defee Yewu bind leen ñaareelu bataaxal, ne leen: «Ndegam man ngeen àndal te sama kàddu ngeen di dégg, dogleen seen boppi doomi sang yu góor te fekk ma fii ci Yisreel nëgëni ëllëg.» Booba doomi buur yu góor juróom ñaar fukk lañu, nekk ak kàngami dëkk ba leen yar. [7] Ba bataaxal ba agsee, kàngam yooyu boole doomi buur yu góor ya, rendi, ñuy juróom ñaar fukki góor. Ñu yeb seeni bopp ciy dàmba, yónnee Yewu ca Yisreel. [8] Ndaw la agsi ne ko: «Indi nañu boppi doomi buur ya.» Yewu ne: «Defleen ko ñaari jal ca buntu dëkk ba, ba ëllëg.» [9] Ca ëllëg sa mu génn taxaw ca kanam mbooloo mépp ne: «Yéen defuleen dara. Man mii maa fexeel samab sang, rey ko. Waaye ana ku bóom ñii ñépp? [10] Kon xamleen ne du lenn luy fanaan àll ci kàddug Aji Sax ji ci li mu wax ci waa kër Akab. Aji Sax ji sottal na la mu waxoon, Ilyaas jaamam ba jottli ko.» [11] Ba mu ko defee Yewu rey mboolem ña desoon ca kër Akab ca Yisreel ak mboolem i kàngamam ak i jegeñaaleem ak i ˚sarxalkatam, bàyyiwu ca kenn, mu rëcc.

[12] Gannaaw loolu Yewu fabu jëm Samari. Ba mu demee ba tollook Bet Eket, ca sàmm sa, [13] daldi dajeek bokki Akasiya, buuru Yudaa. Mu ne leen: «Yéenay ñan?» Ñu ne ko: «Bokki Akasiya lanu. Danuy nuyuji doomi Buur Akab, ak

© MBS 2016

doomi Lingeer yaayu Buur.» [14] Mu ne: «Jàppleen leen!» Ñu jàpp leen, dem rendi leen ca wetu teenu Bet Eket; ñuy ñeent fukk ak ñaar, bàyyiwuñu ca kenn, mu rëcc.

[15] Ba loolu wéyee Yewu bàyyikoo fa, gis Yonadab doomu Rekab, mu dikk dajeek moom. Mu nuyook moom, ne ko: «Mbaa ni ma fareek yaw te muy dëgg, ni nga fareek man te muy dëgg?» Yonadab ne ko: «Waawaaw.» Yewu ne ko: «Kon nag jox ma sa loxo!» Mu jox ko loxo; mu xëcc ko, yéege ko ca watiir ba, [16] ne ko: «Ñëwal nu dem rekk, nga gis ni ma farloo ci mbiri Aji Sax ji.» Mu waral ko watiiram, yóbbu ko. [17] Ba Yewu àggee Samari, daa rey mboolem ña desoon ca waa kër Akab ca Samari, faagaagal leen, muy la Aji Sax ji waxoon Ilyaas.

Yewu fiir na waa kër Baal

[18] Ba mu ko defee Yewu woo mbooloo ma mépp, ne leen: «Akab tuuti la jaamu ˚Baal. Man Yewu bu baax laa koy jaamu. [19] Ayca, wool-leen ma yonenti Baal yépp ak ˚sarxalkatam yépp ak jaamukatam yépp. Bu kenn wuute, ndax sarax bu réy laay defal Baal. Képp ku ko wuute dina dee.» Booba Yewoo ngi fexee nax ñiy jaamu Baal, ba rey leen. [20] Yewu ne leen: «Beral-leen Baal am ndaje.» Ñu yéene. [21] Yewu nag yónnee ca Israyil gépp; mboolem ñay jaamu Baal dikk, kenn desul. Ci kaw loolu, ñu dugg kër Baal, ba kër ga fees dell. [22] Yewu ne ka yor cummikaay la: «Képp kuy jaamu Baal, indil ko mbubb.» Mu indil leen ay mbubb. [23] Ba loolu amee Yewu ànd ak Yonadab doomu Rekab, duggsi biir kër Baal. Mu ne jaamukati Baal ya: «Xool-leen bu baax, ba gis ne yéenu neen la, te jaamukati Aji Sax ji raxu leen, xanaa jaamukati Baal rekk.» [24] Ña ngay dugg, ne dañuy def ay ˚saraxi rendi-dóomal ak yeneen sarax. Fekk na Yewu teg ca biti juróom ñett fukki nit, ne leen: «Ku ci bàyyi kenn ci ñi ma leen reyloo, ba mu rëcc, sa bakkan ngay feye bakkanam.»

[25] Ba ñu noppee ca saraxi rendi-dóomal ya, Yewu ne dag yaak jawriñi xarekat ya: «Duggleen, fàdd leen. Bu kenn génn.» Ñu daldi leen leel ñawkay saamar, ñu daanu. Dag yaak jawriñ ya sànni néew ya ca biti, ba noppi dugg

© MBS 2016

ca néegu Baal ba gëna biire. [26] Ñu génne tuuri doj ya sampe woon ca kër Baal,
lakk ko. [27] Dañoo daane jëmmi Baal ja, màbb kër Baal, boole ca, def kob sën,
te moom la ba tey jii.

[28] Nii la Yewu raafale lu bokk ci Baal ci Israyil. [29] Teewul mu baña dëddu
bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil, ñuy jaamu ay
sëlluy wurus la ko dale Betel, ba ba ngay àgg Dan.

[30] Aji Sax ji nag ne Yewu: «Gannaaw def nga lu baax, di jëfe li ma rafetlu te
def nga waa kër Akab mboolem li ma bëggoon, saw askan dina toog ci jalub
Israyil ba ca sa sët-sëtaat.» [31] Terewul Yewu amuloon pastéefu toppe léppi
xolam yoonu Aji Sax ji Yàllay Israyil. Dëdduwul ba tey bàkkaari Yerbowam
ya mu daan bàkkaarloo Israyil.

[32] Ca jamono jooja nag la Aji Sax ji tàmbalee fell suufas Israyil, Asayel buuru
Siri di leen duma ca réew ma mépp. [33] Noonu lañu ñàkke fa féete dexu
Yurdan penku dale ca diiwaanu Galàdd bépp, boole ca suufas waa Gàdd ak
waa Ruben ak waa Manase. Mooy la tàmbalee dëkk ba ñuy wax Arower ca
kaw dexu Arnon ba ca diiwaanu Galàdd ak Basan.

[34] Li des ci mbiri Yewu ak mboolem lu mu def ak njàmbaaram gépp, bindees
na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. [35] Noonu
Buur Yewu saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca Samari. Doomam Yowakas
falu buur, wuutu ko. [36] Diir bi Yewu nguuru ci Israyil, péeyoo Samari, ñaar
fukki at la ak juróom ñett.

Lingeer Atalyaa falu na Yudaa

11 [1] Ci kaw loolu Atalyaa yaayu Akasiya buuru Yudaa xam ne doomam
ju góor ja dee na, mu daldi faagaagal mboolem ku bokk ci askanu
buur. [2] Teewul jigéenub Akasiya, Yoseba doomu Buur Yoram, daldi
sàcc Yowas, doomu Akasiya ju góor. Yoseba jële ko ca biir doomi buur yu
góor ya ñuy fexee rey. Ci biir loolu mu boole kook nàmpalkatam, tëj cib néeg
ngir làq ko Atalyaa, ba kenn reyu ko. [3] Làqu naak moom ca kër Aji Sax ji diiru
juróom benni at, fekk Atalyaa yilif réew ma.

© MBS 2016

Yudaa bañ na

[4] Ba Atalyaa duggee ca juróom ñaareelu atu nguuram, Yoyada woolu waa Keret ya jiite kuréli téeméeri nit, ak yeneen dag ya, ñu wuysi ko ca kër Aji Sax ji. Mu digook ñoom, giñloo leen ca kër Aji Sax ji, ba noppi nuyole leen ak doomu Buur. [5] Ci kaw loolu mu sant leen ne leen: «Li ngeen wara def mooy lii: yéen kurél gi aye bésub ˚Noflaay, bu ngeen séddlikoo ñetti xaaj, benn ba mooy wattu kër Buur, [6] ñaareelu xaaj ba wattu buntu Sur ba, ñetteelu xaaj ba féeteek bunt ba ca gannaaw dag ya. Na ñetti kurél yooyu di ay-ayloo, di wattu kër Buur. [7] Seen yeneen ñaari kurél yi ayewul bésub Noflaay, nañu wattusi kër Aji Sax ji, ngir aar buur bi. [8] Nangeen feg Buur wet gu nekk; ku nekk ŋàbb ngànnaayam. Képp ku jege seen làng, reyleen ko. Àndleen ak buur bi fépp fu mu jëm.» [9] Ci kaw loolu njiiti kuréli téeméer ya def mboolem la leen Yoyada ˚sarxalkat ba sant. Ku nekk ànd ak say nit, ña aye bésub Noflaay ak ña ayewul bésub Noflaay, ñu bokk dikk ca Yoyada, sarxalkat ba. [10] Ba loolu amee, Yoyada jox njiiti kuréli téeméer ya xeej yaak pakk ya Buur Daawuda moomoon te mu nekkoon ca biir kër Aji Sax ji. [11] Dag yaa nga dar buur ba, ku nekk ŋàbb ngànnaayam, ñu taxaw ca ˚sarxalukaay ba ca kanam kër ga, dale ko ca ndijooru kër ga, ba ca wetu càmmoñ. [12] Yoyada génne doomu buur ba, solal ko mbaxanam buur, jox ko kayitu doxalinu nguur ga; ñu fal ko nag buur, diw ko, daldi tàccu, naan: «Guddal u fan, Buur!»

[13] Ba Atalyaa déggee coowal dag yaak mbooloo ma, daa àgg ca mbooloo ma, fa kër Aji Sax ji. [14] Mu xool, yem ci buur ba taxaw fa kenu ga, na ñu ko baaxoo, kilifay xarekat yaak boroom liit ya dar Buur, waa réew ma mépp di bànneexook a wal liit ya. Atalyaa ne tareet ay yéreem, yuuxu ne: «Wor nañu nooy, wor nañu nu!» [15] Ci kaw loolu Yoyada sarxalkat ba sant njiiti kuréli téeméer yay jiite xarekat ya, ne leen: «Génneleen ko làng gi, te ku ko topp, jamleen ko, mu dee.» Fekk na Yoyada ne buñu ko rey ci biir kër Aji Sax ji. [16] Ba mu ko defee ñu teg ko loxo. Naka la àgg kër Buur, bay tollook fa fas yay dugge, ñu rey ko foofa.

© MBS 2016

17 Ba loolu amee Yoyada fas ˚kóllëre diggante Aji Sax ji ak buur baak
mbooloo ma, ngir ñu doon mbooloom Aji Sax ji. 18 Ci kaw loolu waa réew ma
mépp ànd dem ca kër ˚Baal, màbb ko mook i sarxalukaayam ak jëmmi
nataalam, rajaxe lépp, ba noppi rey Matan, sarxalkatu Baal ca kanam
sarxalukaay ba. Ci biir loolu Yoyada sarxalkat ba teg ay wattukat ca kër Aji
Sax ji. 19 Mu dellu nag woo njiiti téeméeri nit yaak waa Keret ñaak yeneen
dag yaak mboolem waa réew ma, ñu jële Buur kër Aji Sax ji, jaare ca buntu
dag ya, yóbbu ko kër Buur. Yowas daldi toog ca jal ba. 20 Waa réew mépp di
bànneexu, péey ba ne tekk ndax la ñu rey Atalyaa, jam ko saamar ca kër
Buur.

Yowas santaane na ñu defaraat kër Aji Sax ji

12 1 Juróom ñaari at la Yowas amoon ba muy falu buur. 2 Ba buuru
Israyil Yewu duggee juróom ñaareelu atu nguuram, ca la Yowas falu
buur ca Yudaa. Nguuru na ñeent fukki at, péeyoo Yerusalem. Sibiya
ma cosaanoo Beerseba mooy ndeyam. 3 Yowas di def li Aji Sax ji rafetlu
mboolem diir ba muy wéy ci ndigalal Yoyada. 4 Taxul nag ñu jële fa ˚bérabi
jaamookaay ya, te mbooloo ma noppiwuñu faa rendi ay sarax, di fa taal
cuuraay.

5 Mu am bés mu wax ˚sarxalkat ya ne leen: «Mboolem xaalis bu ñu sellalal
kër Aji Sax ji, muy xaalisu njot-gi-bakkan[i], mbaa xaalis bu ñu wàccoo ngiñ,
mbaa bépp xaalisu ˚saraxu yéene bu nit di indi kër Aji Sax ji, 6 na ko sarxalkat
bu nekk nangoo ci seen loxoy xame, ngir ñu liggéeye ko kër Yàlla gi, fépp fu
fi laaj ñu defaraat ko.»

7 Teewul Yowas dugg na ñaar fukkeelu atu nguuram ak ñett, te taxul
sarxalkat ya defarluwaat lenn ci kër Aji Sax ji. 8 Buur Yowas woolu Yoyada,
sarxalkat ba ak yeneen sarxalkat ya, ne leen: «Ana lu waral defaruleen lenn ci
kër Aji Sax ji? Léegi nag buleen nangooti xaalis ci seeni xame, waaye joxeleen

[i] **12.5** ***xaalisu njot-gi-bakkan:*** seetal ci Mucc ga 30.11-16.

© *MBS 2016*

ko, ñu defare ko kër Aji Sax ji.» [9] Sarxalkat ya déggal ko, jëlatuñu xaalis ci mbooloo mi, sasootuñu liggéeyu defaraat kër Aji Sax ji.

[10] Ba mu ko defee Yoyada sarxalkat ba wut waxande, bënn pax ca kubeer ga, teg ko ca wetu ˚sarxalukaay ba, fa féete ndijoor, booy duggsi ci kër Aji Sax ji. Sarxalkat yay wattu bunt ba di def ca waxande wa mboolem xaalis bu ñu indi ca kër Aji Sax ji. [11] Ci kaw loolu saa yu ñu gisee ne xaalis bu takkoo ngi ci waxande wi ci kër Aji Sax ji, bindkatub Buur ànd ak sarxalkat bu mag ba dikk, waññi ko, fas ko. [12] Bu ñu takkee limu xaalis ba, teg ko ca loxoy ña ñu tabb, ñu wara saytu liggéeyu kër Aji Sax ji. Su ko defee ñu fey ca ñay liggéey ca kër Aji Sax ji, muy liggéeykatu bant yaak yeneen liggéeykat ya, [13] ak tabaxkat yaak yettkati doj ya, jënd ca bant ak doji yett, yi ñu soxla ci defarub kër Aji Sax ji, ak mboolem lu ñuy jënd ngir defar kër Aji Sax ji. [14] Waaye xaalis bi ñuy indi ci kër Aji Sax ji defaraluñu ci kër Aji Sax ji ay mbalkay xaalis mbaa ay paakaak i këllu tuuru mbaa ay liit ak lenn luy jumtukaayu wurus mbaa xaalis. [15] Ñi yor liggéey bi daal lañu ko jox ngir ñu defaraat kër Aji Sax ji. [16] Soxlawuñu woona laaj dara nit ñi ñuy teg xaalis bi ci seeni loxo ngir ñu fey liggéeykat yi, ndax maandu ga ñu daan jëfe.

[17] Xaalisu ˚saraxu peyug tooñ nag ak xaalisu ˚saraxu póotum bàkkaar daawuñu ko indi ci kër Aji Sax ji. Sarxalkat yaa ko moomoon.

Buur Yowas jeexal na

[18] Ca jamono yooyu Asayel buuru Siri dem na songi Gaat, nangu ko, doora walbatiku nara dal ci kaw Yerusalem. [19] Buur Yowas nag dajale mboolem gànjar ga maamam ya, Yosafat ak Yoram ak Akasiya, jagleeloon Aji Sax ji, boole ca gànjar ga mu ko jagleeloon moom ci boppam, ak lépp luy wurus ca dencukaayi kër Aji Sax jeek kër Buur. Mu yónnee lépp Asayel buuru Siri, mu dëpp, bàyyi Yerusalem.

[20] Li des ci mbiri Yowas ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. [21] Gannaaw gi ay jawriñam fexeel ko ba bóom ko ca Bet Milo ca yoonu Sila. [22] Jawriñam ya ñuy wax

© MBS 2016

Yosabàdd doomu Simeyat ak Yewosabàdd doomu Somer, ñoo ko jam, mu dee; ñu denc ko fa ay maamam ca gox ba ñu naan Kër Daawuda. Doomam Amaciya moo falu buur, wuutu ko.

Yowakas falu na ci Israyil

13 [1] Ba doomu Akasiya, Yowas buuru Yudaa duggee ñaar fukkeelu atam ak ñett ci nguuram, ca la Yowakas doomu Yewu falu buur ca Israyil, péeyoo Samari. Nguuru na fukki at ak juróom ñaar. [2] Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, topp ci tànki Yerbowam doomu Nebat, di ko roy ci bàkkaar ya mu daan bàkkaarloo Israyil, bañ koo dëddu. [3] Merum Aji Sax ji nag ne jippét ca kaw Israyil, mu teg leen lu yàgg ci loxoy Asayel, buuru Siri ak Ben Addàd doomu Asayel. [4] Yowakas nag tinu Aji Sax ji, mu nangul ko, ndax fekk na mu gis fitnay Israyil ji leen buuru Siri fitnaal. [5] Aji Sax ji daldi may Israyil ku leen xettli, ba ñu génn ca loxol waa Siri. Ba loolu amee waa Israyil dellu nekk ca seeni kër ci jàmm, na woon démb ak bëkk-démb. [6] Taxul ba tey ñu dëddu bàkkaari waa kër Yerbowam ya ñu doon bàkkaarloo Israyil. Dañu caa sax. Te it xer wa ñuy jaamoo °Aseraa nga sampe woon ca Samari ba booba. [7] Mujj na Yowakas desewuloon ca mbooloom xareem lu moy juróom fukki gawar ak fukki watiir ak fukki junniy xarekat (10 000), ndax buuru Siri moo faagaagal ña ca des ñépp, duma leen ba ñu ne mbëtt.

[8] Li des ci mbiri Yowakas ak mboolem lu mu def ak i njàmbaaram, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuru Israyil ca seeni jant. [9] Ba mu ko defee Buur Yowakas saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca Samari. Doomam Yowayas falu buur, wuutu ko.

Yowayas falu na ca Israyil

[10] Ba Yowas, buuru Yudaa duggee fanweereelu atu nguuram ak juróom ñaar, ca la Yowayas doomu Yowakas falu buuru Israyil, péeyoo Samari. Nguuru na fukki at ak juróom benn.

© MBS 2016

[11] Muy def li Aji Sax ji ñaawlu nag, dëdduwul lenn ci bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat doon bàkkaarloo Israyil. Da caa sax kay.

[12] Li des ci mbiri Yowayas ak mboolem lu mu def ak njàmbaar ga mu xareek Amaciya buuru Yudaa, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. [13] Yowayas nag saay, fekki ay maamam, Yerbowam falu, wuutu ko. Ñu denc Yowayas fa ñu denc buuri Israyil ca Samari.

Yonent Yàlla Alyaasa faatu na

[14] Ba Alyaasa tëddee ca wopp ja ko wara yóbbu, Yowayas buuru Israyil seeti woon na ko, tiim ko, di jooy naan: «Éy baayoo, baay Alyaasa, yaay watiiru xarey Israyil ak i gawaram!»

[15] Alyaasa ne ko: «Indil xala ak i fitt.» Mu indi. [16] Alyaasa ne ko: «Soxal.» Mu sox. Alyaasa teg ay loxoom ca kaw loxoom, [17] ba noppi ne ko: «Ubbil palanteeru penku bi.» Mu ubbi. Alyaasa ne ko: «Soqil!» Mu soqi. Mu ne ko: «Fittu ndamal Aji Sax jaa ngoog, di fitt gi ngay ame ndam ci waa Siri. Dinga daan waa Siri ca Afeg, ba faagaagal leen.» [18] Mu delluwaat ne ko: «Jëlal fitt yi.» Mu jël. Mu ne ko: «Soqil fi suuf!» Mu soqi, ba muy ñetti yoon, bàyyi. [19] Góorug Yàlla ga nag mere ko, ne ko: «Soo jamoon juróomi yoon ba juróom benni yoon, dinga daan waa Siri, ba jeexal leen tàkk; waaye léegi nag ñetti yoon rekk ngay daan waa Siri.» [20] Gannaaw gi Alyaasa faatu, ñu denc ko.

Loolu fekk na ndoortel at mu jotaan ay gàngoori yàqkati Mowabeen dugg ca réew ma. [21] Mu am bés ay nit doon rob, jekki-jekki gis gàngooru yàqkat di dikk. Ñu sànni néew ba ca bàmmeelu Alyaasa, daldi daw. Naka la néew ba dal ca yaxi Alyaasa, rekk dekki, ne ñokket, taxaw.

Israyil duma na Siri

[22] Ci kaw loolu Asayel buuru Siri di fitnaal Israyil mboolem diir ba Yowakas di buur. [23] Aji Sax ji nag baaxe leen, yërëm leen, geesu leen ndax ˚kóllëreem ak Ibraaymaak Isaaxaak Yanqóoba. Looloo tax buggu leena faagaagal, te ba tey jii xarabu leen. [24] Ba Asayel, buuru Siri deeyee, doomam Ben Addàd falu,

© MBS 2016

wuutu ko. [25] Ba mu ko defee Yowayas nangoo ci moom dëkki Israyil ya Asayel jële woon ca loxol baayam Yowakas ci xare. Ñetti yoon Yowayas duma na ko Ben Addàd, ba nanguwaat dëkki Israyil.

Buuri Israyil ak Yudaa ngi xeexoo

14 [1] Ba buuru Israyil Yowayas doomu Yowakas duggee ñaareelu atu nguuram, ca la Amaciya doomu Yowas falu buur ca Yudaa. [2] Ñaar fukki at ak juróom la amoon ba muy falu. Nguuru na ñaar fukki at ak juróom ñeent, péeyoo Yerusalem. Yowadan ma cosaanoo Yerusalem mooy ndeyam. [3] Daan na def li Aji Sax ji rafetlu waaye dabul maamam Daawuda. Daa topp baayam Yowas rekk ci mboolem lu mu daan def. [4] °Bérabi jaamookaay ya jëleesu ko fa. Mbooloo maa nga doon def ay sarax ca bérabi jaamookaay ya ba tey, di fa taal cuuraay. [5] Ba nguur ga demee ba dëgër ci loxoom, mu reylu jawriñam ña reyoon Buur, baayam. [6] Waaye nag doomi bóomkati baayam ya reyu leen, ngir wormaal li ñu bind ci téereb yoonu Musaa. Mooy fa Yàlla santaane, ne: «Deesul rey baay ndax doom te deesul rey doom ndax baay. Nit ku nekk ak bàkkaaru boppam ba ko reylu[j].»

[7] Moom Amaciya moo duma fukki junniy (10 000) waa Edom ca xuru Xorom wa, nangu dëkk ba ñuy wax Sela ca xare ba, tudde ko Yogtel, te noonu la tudd ba bésub tey jii. [8] Ba loolu amee Amaciya yónni ay ndaw ca buuru Israyil Yowayas doomu Yowakas doomu Yewu. Mu ne ko: «Dëkk naa la, dikkal nu daje!» [9] Yowayas buuru Israyil yónnee Amaciya buuru Yudaa tontam, ne ko: «Dafa am bés ndég ga ca Libaŋ yónnee ca garabu seedar gu mag ga ca Libaŋ, ne ko: “Sa doom jii, may ko sama doom jabar.” Ci kaw loolu rabu àllu Libaŋ jaare fa, dëggaate ndég ga. [10] Amaciya, duma yi nga duma waa Edom a la taxa bew, tee ngaa bàkku te toog sa kër? Looy yee fitna ju lay daane, daanewaale Yudaa?»

[j] **14.6** Seetal ci Baamtug Yoon wi 24.16.

© *MBS 2016*

[11] Amaciya nag faalewul wax jooju, Yowayas buuru Israyil jóg; ñu daje mook Amaciya, buuru Yudaa ca Bet Semes ga ca Yudaa.

[12] Ba mu ko defee muy jéllu Yudaa fa kanam Israyil. Waa Yudaa tasaaroo, ku nekk ñibbi ca sab xayma. [13] Yowayas buuru Israyil nag jàpp buuru Yudaa, Amaciya doomu Yowas doomu Akasiya, foofa ca Bet Semes. Gannaaw loolu mu dem Yerusalem màbb miir ba, la ko dale buntu Efrayim ba ca buntu ruq ba, muy ñeenti téeméeri xasab. [14] Ci kaw loolu Yowayas jël mboolem lu doon wurus ak xaalis ak i ndab ca kër Aji Sax ja ak ca dencukaayi kër Buur, boole ca jàpp ay nit, yóbbaale Samari.

Yowayas buuru Israyil saay na

[15] Li des ci mbiri Yowayas ak li mu def ba ci njàmbaaram gi mu xareek Amaciya, buuru Yudaa, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. [16] Gannaaw gi Buur Yowayas saay, fekki ay maamam, ñu denc ko Samari, fa bàmmeelu buuri Israyil. Doomam Yerbowam falu buur, wuutu ko.

Amaciya buuru Yudaa saay na

[17] Amaciya doomu Yowas buuru Yudaa dund na fukki at ak juróom gannaaw deewug buur Israyil Yowayas doomu Yowakas. [18] Li des ci mbiri Amaciya, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. [19] Lalal nañu ko pexe ca Yerusalem, mu daw dem Lakis. Ñu yónnee dabi ko ca Lakis, rey ko foofa. [20] Ba mu ko defee ñu jël néew ba, teg ciw fas, yóbbu, denci ko Yerusalem, ca bàmmeelu maamam ya, ca gox ba ñu naan Kër Daawuda.

[21] Ba loolu wéyee waa Yudaa gépp fal Asaryaa[k] buur, mu wuutu baayam Amaciya, fekk mu am fukki at ak juróom benn. [22] Moom moo tabaxaat dëkk ba ñuy wax Elat, delloo ko ci biir Yudaa, gannaaw ba Buur Amaciya saayee, fekki ay maamam.

[k] **14.21** ***Asaryaa*** mooy Osiyas ba tey.

© MBS 2016

Yerbowam mu ndaw falu na ca Israyil

23 Ba buuru Yudaa Amaciya doomu Yowas duggee fukkeelu atu nguuram ak
juróom, ca la Yerbowam doomu Yowayas falu ca Israyil, péeyoo Samari.
Nguuru na ñeent fukki at ak benn. 24 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, dëdduwul
lenn ci bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. 25 Moom
moo delloo kemu réewum Israyil fa mu nekkoon, dale ko ca buntu dëkk ba
ñuy wax Amat ba ca géeju Araba, muy la Aji Sax ji Yàllay Israyil waxoon
jaamam ba, Yonent Yàlla Yunus, ma baayam Ametay cosaanoo Gaat Efer,
Yunus jottli ko. 26 Fekk na Aji Sax ji gis Israyil gépp, gor ak jaam, nekke fitna
ju metti te amul kenn ku leen wallu. 27 Aji Sax ji nag nammul woona far turu
Israyil, ba jant bi dootu ko tiim fenn. Moo tax mu may leen ku leen xettli,
muy Yerbowam doomu Yowayas.

28 Li des ci mbiri Yerbowam ak mboolem lu mu def ak njàmbaaram gi mu
xaree te nangoo ko dëkk yi ñuy wax Damaas ak Amat gu Yudaa, delloo ko
Israyil, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ci
seeni jant. 29 Gannaaw gi Buur Yerbowam saay, fekki maamam ya doon buuri
Israyil. Doomam Sàkkaryaa[l] falu buur, wuutu ko.

Asaryaa falu na buur ca Yudaa

15 1 Ba Yerbowam buuru Israyil duggee ñaar fukkeelu at ak juróom ñaar
ci nguuram, ca la Asaryaa[m] doomu Amaciya falu buur ca Yudaa.
2 Fukki at ak juróom benn la amoon, ba muy falu buur, te nguuru na
juróom fukki at ak ñaar, péeyoo Yerusalem. Yekolyaa ma cosaanoo Yerusalem
mooy ndeyam. 3 Asaryaa di def li Aji Sax ji rafetlu, na baayam Amaciya daan
def. 4 Terewul ˚bérabi jaamookaay ya jëleesu ko fa. Mbooloo ma dañoo wéy di
fa def i sarax ak a taal cuuraay. 5 Aji Sax ji nag mbugal Asaryaa, teg ko
jàngoroy ngaana giiru dundam. Ñu ber ko, doomam Yotam jiite kër Buur, yor
kilifteefu réew ma.

---

[l] **14.29** ***Sàkkaryaa*** mii wuute naak Yonent Yàlla Sàkkaryaa.
[m] **15.1** ***Asaryaa*** mooy Osiyas ba tey.

© MBS 2016

[6] Li des ci mbiri Asaryaa ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ci seeni jant. [7] Gannaaw gi Buur Asaryaa saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca bàmmeelu maamam ya, ca gox ba ñu naan Kër Daawuda. Doomam Yotam falu buur, wuutu ko.

Sàkkaryaa falu na buur ca Israyil

[8] Ba Asaryaa buuru Yudaa duggee fanweereelu atu nguuram ak juróom ñett, ca la Sàkkaryaa doomu Yerbowam falu buuru Israyil, péeyoo Samari. Juróom benni weer la nguuru.

[9] Muy def nag li Aji Sax ji ñaawlu, na ko ay maamam daa defe. Dëdduwul bàkkaar yu Yerbowam doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. [10] Ci kaw loolu Salum doomu Yabes fexeel ko, jam ko ca kanam mbooloo ma, rey ko, daldi falu buur, wuutu ko. [11] Li des ci mbiri Sàkkaryaa bindees ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. [12] Loolu mooy kàddu ga Aji Sax ji waxoon Yewu ne ko: «Saw askan dinañu toog ci kaw jalu Israyil ba ci sa sët-sëtaat.» Te noonu la amee.

Salum falu na buur ca Israyil

[13] Ba Asaryaa buuru Yudaa duggee fanweereelu atu nguuram ak juróom ñeent, ca la Salum doomu Yabes falu buur ca Israyil. Wenn weer la nguuru, péeyoo Samari. [14] Gannaaw loolu Menayem doomu Gadi bàyyikoo Tirsa ba Samari, daldi fa jam Salum doomu Yabes, bóom ko, falu buur, wuutu ko. [15] Li des ci mbiri Salum ak pexeem ma mu laloon, bindees na ko moos ca téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

[16] Booba la Menayem song dëkk ba ñuy wax Tifsa, rey ña fa nekkoon ñépp, boole ca faagaagal diiwaan ba dale Tirsa ba Tifsa, ndax ñoo ko gàntal, bañ koo ubbi buntu dëkk ba. Mu butti jigéeni wérul ña fa nekk ñépp.

Menayem falu na buur ca Israyil

[17] Ba Asaryaa buuru Yudaa duggee fanweereelu atu nguuram ak juróom ñeent, ca la Menayem doomu Gadi falu buuru Israyil, péeyoo Samari. Nguuru

© MBS 2016

na fukki at. 18 Muy def nag li Aji Sax ji ñaawlu; giiru dundam dëdduwul
bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. 19 Ci jamonoom
la Tiglaat Pilser[n] buuru Asiri song réew ma, Menayem jox ko ñetti téeméeri
barigoy xaalis ngir mu jàpple ko, ba nguuram gëna dëgër. 20 Menayem dajale
xaalis boobu ci Israyil; jële ko ca mboolem boroom alal ya, ku nekk ci ñoom
joxe juróom fukki dogi xaalis, ñu yót ko buuri Asiri, mu doora jóge ca réew
ma, ñibbi. 21 Li des ci mbiri Menayem ak mboolem lu mu def, bindees na ko
moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 22 Gannaaw
loolu Buur Menayem saay, fekki ay maamam. Doomam Pekaxiya falu buur,
wuutu ko.

Pekaxiya falu na buur ca Israyil

23 Ba Asaryaa buuru Yudaa duggee juróom fukkeelu atu nguuram, ca la
Pekaxiya doomu Menayem falu buuru Israyil, péeyoo Samari. Nguuru na
ñaari at. 24 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, dëdduwul bàkkaar ya Yerbowam
doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. 25 Ba mu ko defee Peka doomu kilifag
xarekatam Remalyaa, fexeel ko, ba rey ko ca Samari, ca tatay kër buur,
jamaale Argob ak Arye. Remalyaa nga àndoon ak juróom fukki niti Galàdd.
Noonu la ko reye, falu buur, wuutu ko.

26 Li des ci mbiri Pekaxiya ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci
téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

Peka falu na buur ca Israyil

27 Ba Asaryaa buuru Yudaa duggee juróom fukkeelu atu nguuram ak ñaar, ca
la Peka doomu Remalyaa falu buuru Israyil, péeyoo Samari. Nguuru na ñaar
fukki at. 28 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, dëdduwul bàkkaar ya Yerbowam
doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. 29 Ci jamonoy Peka buuru Israyil,
Tiglaat Pilser buuru Asiri dikk, nangu dëkk yi ñuy wax Yon ak Abel Bet

[n] **15.19** ***Tiglaat Pilser*** mbaa Pul ba tey.

© *MBS 2016*

Maaka ak Yanowa ak Kedes ak Accor ak diiwaani Galàdd ak Galile ak mboolem réewum Neftali. Mu jàpp waa réew ma, yóbbu Asiri.

30 Ba loolu amee ku ñuy wax Ose doomu Ela lalal Peka doomu Remalyaa
pexe, jam ko mu dee. Mu daldi falu buur, wuutu ko. Loolu yemook ñaar
fukkeelu atu nguuru buuru Yudaa Yotam doomu Asaryaa. 31 Li des ci mbiri
Peka ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

Yotam falu na buur ca Yudaa

32 Ba buuru Israyil Peka doomu Remalyaa duggee ñaareelu atu nguuram, ca
la Yotam doomu Asaryaa falu buur ca Yudaa. 33 Amoon na ñaar fukki at ak
juróom ba muy falu te nguuru na fukki at ak juróom benn, péeyoo Yerusalem.
Yerusa doomu Cadog mooy ndeyam. 34 Muy def li Aji Sax ji rafetlu; mboolem
lu baayam Asaryaa daan def, mu di ko def. 35 Terewul jëleesu fa ˚bérabi
jaamookaay ya, xanaa mbooloo ma di def ay sarax ak a taal cuuraay ba tey,
ca bérabi jaamookaay yooyu. Moom nag moo tabax buntu kër Aji Sax ja féete
bëj-gànnaar. 36 Li des ci mbiri Yotam ak i jëfam, bindees na ko moos ci téere
bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. 37 Ci jamonoom la Aji Sax ji
tàmbalee xabtal Resin buuru Siri ak Peka doomu Remalyaa ci kaw Yudaa.

38 Gannaaw gi Buur Yotam saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca
bàmmeelu maamam ya, ca gox ba ñu naan Kër Daawuda, maamam. Doomam
Axas falu buur, wuutu ko.

Axas falu na buur ca Yudaa

16 1 Ba buuru Israyil Peka doomu Remalyaa duggee fukkeelu atu
nguuram ak juróom ñaar, ca la Axas doomu Yotam falu buur ca
Yudaa. 2 Axas amoon na ñaar fukki at ba muy falu buur. Nguuru na
fukki at ak juróom benn, péeyoo Yerusalem, waaye deful li Aji Sax ji Yàllaam
rafetlu, na ko maamam Daawuda baaxoo woon. 3 Daa topp ci tànki buuri
Israyil. Doomam ju góor sax def na ko sarax, lakk ko ngir tuur ya, di roy

© *MBS 2016*

ñaawtéefi xeet, ya Aji Sax ji dàqoon ngir ˚bànni Israyil. [4] Rendi nay sarax, taal na cuuraay ca ˚bérabi jaamookaay yaak ca kaw tund yaak mboolem ker garab gu naat.

[5] Ci kaw loolu Resin buuru Siri, ak buuru Israyil Peka doomu Remalyaa, jóg song Yerusalem xare. Ñu gaw Buur Axas, te manuñu koo daan. [6] Jamono yooyu, fekk na Resin nangu Elat, mu tàbbi ci loxol Siri. Mu génne waa Yudaa Elat; Edomeen ña délsi Elat, dëkk fa ba bésub tey jii. [7] Axas nag yebal ay ndaw ca Tiglaat Pilser buuru Asiri, ne ko: «Man de, dama di sab jaam, te di sa doom. Kon nag ngalla dikkal xettli ma ci ñi ma jógal, di buuru Siri ak buuru Israyil.» [8] Axas jël xaalis ak wurus wa nekkoon ca kër Aji Sax ja ak ca dencukaayi kër Buur, defal ko buuru Asiri yóbbal. [9] Buuru Asiri nangul ko, dal ca kaw Damaas, nangu dëkk ba, jàpp waa dëkk ba, yóbbu Kir, ba noppi rey Resin.

[10] Gannaaw loolu Buur Axas dem ca Tiglaat Pilser buuru Asiri ca Damaas, gis fa sarxalukaay ba fa nekk. Ba mu ko defee Buur Axas yónnee ca Urya ˚sarxalkat ba, nataalu sarxalukaay ba ak tabaxin waak mboolem na mu bindoo. [11] Urya sarxalkat ba daldi tabax sarxalukaay bu dëppook mboolem tegtal ya bàyyikoo ca Buur Axas ca Damaas. Urya noppi na ko bala Buur Axas di ñibbsi. [12] Ba Buur Axas ñibbsee, jóge Damaas, ba nemmiku sarxalukaay ba, daa dikk ba ca sarxalukaay ba, joxe fa sarax. [13] Taal na fa ˚saraxu rendi-dóomalam, joxe ca ˚saraxu peppam, sotti ca ˚saraxu tuuroom, ba noppi xëpp deretu ˚saraxu cantam ci biir jàmm ca kaw sarxalukaay ba. [14] ˚Sarxalukaayu xànjar ba tege woon ca kanam Aji Sax ji, mu jële ko ca kanam kër ga mu nekkoon, ca diggante sarxalukaay bu bees baak kër Aji Sax ji, teg ko ca wetu sarxalukaay bu bees ba, fa féete bëj-gànnaar. [15] Ci biir loolu Buur Axas sant Urya sarxalkat ba ne ko: «Ci kaw sarxalukaay bu mag bi ngay joxe saraxu rendi-dóomalu suba si, ak saraxu pepp bu ngoon bi, ak saraxu rendi-dóomalu buur bi, ak saraxu peppam, boole ci saraxu rendi-dóomal bi ñuy joxeel mboolem waa réew mi, ak seen saraxu pepp, ak seen saraxu tuuru.

© MBS 2016

Te nga xëpp ci kawam mboolem deretu saraxu rendi-dóomal bi, ak deretu mboolem sarax su ñuy rendi. Sarxalukaayu xànjar bi moom, maa koy moom, di ko gindikoo ci Aji Sax ji.» [16] Urya sarxalkat ba def la ko Buur Axas sant lépp.

[17] Ci kaw loolu Buur Axas toj làcci rootukaay ya ñuy dawal[o], jële bagaan ya woon ca kaw, teggi mbalka mu mag ma ñuy wax Géej te tege woon ca yëkki xànjar ya ko yenu. Mu teg ko ci kaw ab dëru doj. [18] Ci kaw loolu bëgg lu neex buuru Asiri tax mu soppi buntu bésub ˚Noflaay, ba mbaar tiimoon ci biir kër Aji Sax ji, soppiwaale buntu buur ba féete biti.

[19] Li des ci mbiri Axas ak la mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. [20] Gannaaw gi Buur Axas saay, fekki ay maamam, ñu denc ko fa ay maamam tëdd, ca gox ba ñu naan Kër Daawuda. Doomam Esekiya falu buur, wuutu ko.

Ose falu na buur ca Israyil

17 [1] Ba Axas buuru Yudaa duggee fukkeelu atu nguuram ak ñaar, ca la Ose[p] doomu Ela falu buuru Israyil, péeyoo Samari. Nguuru na Israyil juróom ñeenti at, [2] di def li Aji Sax ji ñaawlu. Waaye dabul buuru Israyil ya ko jiitu.

[3] Moom la Salmanasar, buuru Asiri song, mu nangul ko, di ko fey galag. [4] Gannaaw gi nag buuru Asiri gis ne Ose lal na pexe, ndax daa yónnee ay ndaw ca So, buuru Misra, ba noppi lànk ne du fey galag at mu nekk. Buuru Asiri jàpp ko, tëj.

Samari, péeyu Israyil, tas na

[5] Ba loolu amee Salmanasar buuru Asiri dal ca kaw réew ma mépp, dikk ba Samari, gaw ko diirub ñetti at. [6] Ba Ose duggee juróom ñeenteelu atu nguuram, ca la buuru Asiri nangu Samari, jàpp waa Israyil, yóbbu Asiri. Ñii

[o] **16.17** ***làcci rootukaay:*** seetal ci 1.Buur ya 7.27-29.

[p] **17.1** ***Ose*** mii wuute naak Yonent Yàlla Ose.

© *MBS 2016*

mu teg leen ca diiwaanu Ala, ñee ca Gosan ca wetu dex ga ñuy wax Abor, ña ca des mu dëël leen ca dëkki xeet wa ñuy wax Medd.

7 Li waral ñu nangu Samari mooy waa Israyil a bàkkaar, tooñ Aji Sax ji seen Yàlla ja leen génne réewum Misra, xettli leen ca Firawna, buuru Misra. Waa Israyil di jaamu yeneen yàlla, 8 di topp baaxi xeet ya Aji Sax ji dàq ngir ñoom, di topp baax yi buuri Israyil tëralal seen bopp. 9 Waa Israyil teg ca di jéema nëbbuy def njubadi gu seen Yàlla Aji Sax jiy tere; di tabax ay ˚bérabi jaamookaay ca seen dëkk yépp, dale ko ca tatay wattukat ya, ba ca dëkk ya ñu wëraley tata. 10 Ñu boole ca sampal seen bopp ay tuuri doj ak xer yu ñuy jaamoo ˚Asera ci kaw mboolem tund wu kawe mbaa ker garab gu naat. 11 Ñuy taal cuuraay foofa ca mboolem bérabi jaamookaay ya, di roy xeet ya Aji Sax ji dàq ngir ñoom. Ñuy def daal ay ñaawtéef, di merloo Aji Sax ji, 12 di jaamu ay kasaray tuur, te Aji Sax ji waxoon leen ne buñu leen jaamu. 13 Moonte Aji Sax ji artu woon na Israyil ak Yudaa, mboolem yonentam yaak boroom peeñu ya jottli leen ko, ne leen: «Dëppleen seen yoon yu bon yii ngeen topp, te sàmm samay santaane, wormaal samay dogal, na mu dëppook mboolem yoon wi ma tëralal seeni maam, yónnee leen ko, yonent yiy samay jaam jottli leen ko.»

14 Teewul ñu të ticc, sajj u loos ni seen maam ya gëmuloon seen Yàlla Aji Sax ji. 15 Dañoo xarab ay ndigalam ak ˚kóllëre ga mu fasoon ak seeni maam, xarab kàddu ya mu leen artoo woon. Ñu topp ay tuuri caaxaan ba mujj di niti caaxaan, di roy xeet yi leen wër, te Aji Sax ji tere woon leen ñu roy leen. 16 Ba loolu amee ñu dëddu mboolem seen santaaney Yàlla Aji Sax ji; sàkkal seen bopp ñaari wëllu yu ñu móol, samp xer wu ñuy jaamoo Asera, di sujjóotal mboolem biddiiwi asamaan tey jaamu ˚Baal. 17 Ci biir loolu ñuy lakk seen doom yu góor ak yu jigéen ngir ay tuur, di gisaaneek a xërëmtu, ba làggi ci jëfi mbon yu Aji Sax ji ñaawlu, ba tax mu mer. 18 Moo tax Aji Sax ji mere Israyil lool, ba jële leen fi kanamam, ba giirug Yudaa rekk des fa.

© MBS 2016

[19] Waa Yudaa it sàmmuñu seen santaaney Yàlla Aji Sax ji. Dañoo roy ci aada
yi Israyil sos, di ko jëfe. [20] Moo tax Aji Sax ji xarab mboolem ˚bànni Israyil,
fitnaal leen, teg leen ci loxoy yàqkat yi, ba ni mu leen wacce.

[21] Ba Aji Sax ji foqatee Israyil ca loxol waa kër Daawuda, dañoo fal
Yerbowam doomu Nebat buur; Yerbowam dëddale Israyil ak Aji Sax ji, yóbbe
leen bàkkaar bu réy; [22] mbooloom Israyil topp Yerbowam ci bàkkaar ya muy
def yépp, bañ koo dëddu, [23] ba Aji Sax ji dëddu leen, muy la mu waxoon,
yonent yay jaamam jottli ko. Noonu la mujj génne Israyil réewam, yóbbu leen
Asiri ba bésub tey jii.

Waa Asiri sancal nañuy jaambur ca Samari

[24] Ci kaw loolu buuru Asiri jële ay nit dëkk ya ñuy wax Babilon ak Kuta ak
Awa ak Amat ak Sefarwayim, dëël leen dëkki Samari, ñu wuutu ˚bànni
Israyil. Ñu daldi moom diiwaanu Samari, féetewoo dëkk ya. [25] Ba ñuy doora
sanc foofa, ragaluñu woon Aji Sax ji, ba tax Aji Sax ji yebal ay gaynde ci seen
biir, ñu di leen rey. [26] Ñu wax buuru Asiri ne ko: «Xeet ya nga toxal, sancal
leen ca dëkki Samari de, xamuñu yoonu Yàllay réew ma. Yebal na ay gaynde
ci seen biir. Ña nga leen di rey, ndax xamuñu yoonu Yàllay réew ma.»

[27] Ba loolu amee buuru Asiri joxe ndigal ne: «Yebal-leen fa kenn ci ˚sarxalkat
ya ngeen fa toxale, mu dem toog foofa, jàngal leen yoonu Yàllay réew ma.»
[28] Kenn ca sarxalkat ya ñu jële woon Samari nag dikk, dëkksi Betel, jàngal
leen nu ñuy jaamoo Aji Sax ji. [29] Terewul xeet wu ci nekk di sàkk ba tey seen
tuuri bopp ca seen dëkk ya ñu féete, ba dugal tuur ya ca ˚bérabi jaamookaay,
ya waa Samari defaroon. [30] Ci biir loolu waa Babilon sàkk tuur ma ñuy wax
Sukkóot Benoot, waa Kuta sàkk Nergal, waa Amat sàkk Asima; [31] waa Awa
sàkk Nibaas ak Tartag, waa Sefarwayim di lakk seeni doom ngir tuuri
Sefarwayim yi ñuy wax Addraameleg ak Anameleg. [32] Ñu boole ci di jaamu
Aji Sax ji, tabb fu nekk ci seen biir ay sarxalkat ngir bérabi jaamookaay ya,
ñu di leen sarxalal ca bérabi jaamookaay yooyu. [33] Ñuy wormaal Aji Sax ji, di
jaamuwaale seen tuuri bopp itam, na ñu ko baaxoo ca seen waa réewum

© MBS 2016

cosaan ma ñu leen toxale. 34 Ba tey jii ñu ngi topp seen aaday cosaan. Ragaluñu Aji Sax ji dëgg te sàmmontewuñook santaane yeek dogal yeek yoon week ndigal li Aji Sax ji joxoon askanu Yanqóoba mi mu tudde Israyil. 35 Aji Sax ji daa fasoon ak ñoom ˚kóllëre, sant leen ne leen: «Buleen wormaal yeneen yàlla, buleen leen sujjóotal, buleen leen jaamu, te buleen leen sarxalal itam. 36 Man Aji Sax ji leen génne réewum Misra ci sama kàttan gu màgg ak sama dooley loxo, man ngeen wara wormaal, di ma sujjóotal, di ma sarxalal. 37 Te santaane yeek dogal yeek yoon week ndigal li ma leen bindaloon, fexeleen ba di sàmmonteek moom ba fàww. Buleen wormaal yeneen yàlla. 38 Kóllëre gi ma fasoon ak yéen nag, buleen ko fàtte. Buleen wormaal it yeneen yàlla. 39 Waaye man seen Yàlla Aji Sax ji ngeen di wormaal, ma xettli leen ci seen loxol mboolem noon.» 40 Taxul ñu dégg, xanaa sax rekk ci seen aaday cosaan. 41 Noonu la xeet yooyu daan wormaale Aji Sax ji, boole ci di jaamu seen jëmmi tuur. Seeni doom it noonu, ba tey seeni sët di def na seeni maam daan def.

Esekiya falu na buur ca Yudaa

18 1 Ba Ose doomu Ela buuru Israyil duggee ñetteelu atu nguuram, ca la Esekiya doomu Axas falu ca Yudaa. 2 Amoon na ñaar fukki at ak juróom ba muy falu. Nguuru na ñaar fukki at ak juróom ñeent, péeyoo Yerusalem. Abi doomu Sàkkaryaa mooy ndeyam. 3 Muy def li Aji Sax ji rafetlu, topp ci tànki maamam Daawuda, ba mu mat sëkk.

4 Moom moo dindi ˚bérabi jaamookaay ya, toj tuuri doj ya, gor xer wa ñuy jaamoo ˚Asera, rajaxe jaanu xànjar ja Musaa defaroon. Ndax ba ca jamono yooya waa Israyil dañu daan taalal jaanu xànjar ja cuuraay, tudde ko Nexustan. 5 Ni Esekiya wóoloo woon Aji Sax ji Yàllay Israyil amu ci moroom ci mboolem buuri Yudaa yi topp ci moom mbaa yi ko jiitu. 6 Dafa sax ci Aji Sax ji, dëdduwu ko, xanaa di topp ndigal ya Aji Sax ji joxoon Musaa.

7 Aji Sax ji nag ànd ak Esekiya, mu am ndam ci mboolem lu mu sumb. Bañ na noteelu buuru Asiri, ba nangulatu ko. 8 Ci kaw loolu dàq na waa Filisti, ba

© MBS 2016

ca dëkk ba ñuy wax Gasa ak diiwaanam, dale ko ca tatay wattukat ya ba ca dëkk yu mag ya ñu wëraley tata.

9 Ba Esekiya buuru Yudaa duggee ñeenteelu atu nguuram, yemook ba buuru
Israyil Ose doomu Ela duggee juróom ñaareelu atu nguuram, ca la
Salmanasar buuru Asiri song Samari, gaw ko. 10 Gaw nañu Samari ba ca
ñetteelu at ma, door koo nangu, ca juróom benneelu atu nguuru Esekiya,
yemook ba Ose buuru Israyil duggee juróom ñeenteelu atu nguuram. 11 Ba mu
ko defee buuru Asiri jàpp Israyil, yóbbu Asiri, dëël leen diiwaanu Ala ak
Gosan ga dexu Abor wale, ak ca dëkki xeetu Medd ya. 12 Li waral loolu mooy
waa Israyil a déggalul seen Yàlla Aji Sax ji. Dañoo fecci ˚kóllëreem ak moom,
ba mboolem li Musaa, jaamu Aji Sax ji, santaane woon, faalewuñu ko,
jëfewuñu ko.

Asiri song na Yudaa

13 Ba Esekiya buuru Yudaa duggee fukkeelu atu nguuram ak ñeent, ca la
Senakerib buuru Asiri song mboolem dëkki Yudaa yu mag yi ñu wëraley tata,
daldi leen nangu. 14 Esekiya buuru Yudaa yónnee ca buuru Asiri ca Lakis ne
ko: «Tooñ naa de, waaye ngalla baal ma, te dem. Loo ma sas dinaa ko fey.»
Buuru Asiri sas Esekiya buuru Yudaa juróom ñeent fukki barigoy xaalis ak
juróom ñeenti barigoy wurus. 15 Esekiya joxe mboolem xaalis ba nekkoon ca
kër Aji Sax ji ak ca dencukaayi kër Buur. 16 Booba la Esekiya xobbi wurus wa
ñu xoobe woon bunti kër Aji Sax ji ak kenu ya, yónnee ko buuru Asiri.

17 Buuru Asiri nag tollu ca Lakis, yebal bummeem ak kilifay jawriñam ak
bëkk-néegam, ñu ànd ak mbooloom xare mu takku, dem Yerusalem. Ba ñu
agsee Yerusalem, dikk ba tollook solom bay walal mbàndum ndox ma féete
kaw, ca yoonu toolu suubkat ba. Ñu daldi fay taxaw. 18 Ci kaw loolu ñu woolu
Buur. Elyakim doomu Ilkiya, bootalub kër Buur ànd ak Sebna bindkat ba, ak
Yowa doomu Asaf, jottlikatu buur, ñu dikk fekksi leen.

19 Ba mu ko defee bëkk-néeg ba ne leen: «Nangeen wax Esekiya buuru Yudaa
ne ko buur bu mag bi, buuru Asiri nee: “Lu la taxa naagu? 20 Dangaa defe ne

© *MBS 2016*

waxi neen doy na pexeek njàmbaar cib xare; ana koo wóolu ba tax ngay fippu ci sama kaw? 21 Yaakaaroo lu moy Misra, dammitu bant biy sokke, ba ku ci jafandu, gaañu! Képp ku yaakaar Firawna buuru Misra de, loolu doŋŋ nga ciy jële! 22 Xanaa doo ma ne seen Yàlla Aji Sax ji ngeen yaakaar? Du moom la Esekiya dindi ˚bérabu jaamookaayam yaak sarxalukaayam ba, ba noppi ne waa Yerusalem ak Yudaa gépp ñuy jaamusi ci ˚sarxalukaay bii ci Yerusalem?" 23 Léegi daal dangay déggook buuru Asiri, sama sang, ma teewal ko. Dinaa la jox ñaari junniy fas, ndegam am ngay gawaram. 24 Ana noo mana gàntoo ki gëna tuut ci sama njiiti xarey sang? May wax ngay yaakaar watiiri xarey Misra ak i gawaram! 25 Te sax nga defe ne sukkandikuwuma ci coobarey Aji Sax ji, ba song bérab bii, nar koo faagaagal? Aji Sax jee ma ne: "Songal réew mii, faagaagal ko."»

26 Ci kaw loolu Elyakim doomu Ilkiya ak Sebnaak Yowa wax bëkk-néeg ba, ne ko: «Ngalla sang bi, làkk nu arameen, ndax dégg nanu ko. Bul nu wax ˚ebrë, mbooloo mi ci kaw tata ji di ci dégg.» 27 Bëkk-néeg ba ne leen: «Ndax ci sa sang ak ci yéen rekk la ma sama sang yóbbante kàddu yii? Du ñi toog ci tata ji ci lañu, ñoom ñiy mujj ànd ak yéen lekk seen jonkani bopp, naan seen um saw?» 28 Ba loolu amee bëkk-néeg ba taxaw, àddu ca kaw ci ebrë ne: «Dégluleen kàddug buur bu mag bi, buuru Asiri. 29 Buur nee bu leen Esekiya nax, ndax manu leena xettli ci sama doole. 30 Bu leen Esekiya yaakaarloo Aji Sax ji it, naan leen: "Aji Sax ji dina nu xettli moos, te deesul teg dëkk bii ci loxol buuru Asiri." 31 Buleen déglu Esekiya. Buuru Asiri nee: "Nanguleena ànd ak man, barkeel, ku ci nekk lekk ci garabu reseñam ak garabu figgam te naan ci ndoxum mbalkaam, 32 ba keroog may ñëw, yóbbu leen réew mu mel ni seen réew, fees ak pepp ak biiñ bu bees, mburook tóokëri reseñ ne gàññ, garabu oliw ne xas, diw ak lem tuuru. Tee ngeena dund te baña dee? Buleen Esekiya di nax, naan leen: 'Aji Sax ji dina nu xettli.' Buleen ko déglu! 33 Ndax tuuri xeet yi xettli nañu réewum wenn ci xeet yi ci loxol buuru Asiri? 34 Ana tuuri réew yii di Amat ak Arpat? Ana tuuri Sefarwayim ak Ena ak Iwa? Ana ku

© MBS 2016

xettli Samari ci sama loxo bii? [35] Ana mboolem tuuri réew yi, ku ci xettli menn réew ci sama doole? Ngeen defe ne Aji Sax ji moos man naa xettli Yerusalem ci sama loxo?”»

[36] Mbooloo maa nga ne tekk rekk, waxuñu ko baat, ndax Buur da leena waxoon ne leen buñu ko tontu. [37] Ba loolu wéyee Elyakim doomu Ilkiya, bootalub Buur, ak Sebna bindkat ba, ak Yowa doomu Asaf, jottlikatu buur, ànd dem ca Esekiya ak seen yére ya ñu xotti, di ko tiisloo. Ñu yegge ko nag kàdduy bëkk-néeg ba.

19 [1] Ba ko Buur Esekiya déggee, daa am lu ko metti, ba xotti ay yéreem, sàngoo saaku, dugg ca biir kër Aji Sax ji. [2] Gannaaw loolu mu yebal Elyakim, bootalub kër Buur, ak Sebna bindkat ba, ak mag ñay ˚sarxalkat ya, ñu sol i saaku, dem ca Yonent Yàlla Esayi doomu Amotes, [3] ngir wax ko ne ko: «Esekiya nee: “Bésub tey jii bésub njàqare la ak mbugal ak gàcce. Mooy li ñuy wax naan: Gonee ngi ci buntu juddu, te ndeyam amul dooley wasin. [4] Jombul sa Yàlla Aji Sax ji dégg mboolem kàdduy bëkk-néeg bii sangam buuru Asiri yebal, muy ñàkke Yàlla jiy dund worma; ba tax mu mbugal ko ndax li mu wax, muy dégg. Kon nag ngalla ñaanalal li des ci mbooloo mi.”»

[5] Ba loolu amee surgay Buur Esekiya ñëw ca Esayi wax ko loolu; [6] Esayi ne leen: «Waxleen seen sang Esekiya ne ko: “Aji Sax ji nee: Kàddu yooyu nga dégg, surgab buuru Asiri ñàkke ma ko worma, bu ko ragal. [7] Ma ne, dinaa ko xiirtal ba mu dégg xibaar, dellu ca réewam, ma boole kook saamar bu ko rey foofa.”»

Asiri tooñati na Yudaa

[8] Ba loolu amee bëkk-néeg ba dellu, fekk buuru Asiri bàyyikoo Lakis, di xarejeek dëkk ba ñuy wax Libna. [9] Ñu wax buuru Asiri ne ko: «Tiraka buuru réewum ˚Kuus a ngi noonu di xareseek yaw.» Mu dellu yebal ay ndaw ca Esekiya ne leen: [10] «Waxleen Esekiya, buuru Yudaa ne ko: “Bu la sa Yàlla ji nga yaakaar nax, di la wax naan la: ‘Yerusalem du tàbbi ci loxol buuru Asiri.’

© *MBS 2016*

[11] Xanaa moos dégg nga li buuri Asiri def mboolem réew yi, tas leen tasar? Nga defe ne yaw dinga ci mucc? [12] Ndax tuuri xeet yi xettli nañu seeni ñoñ, ña samay maam faagaagal-- muy tuuri Gosan ak Karan ak Resef mbaa tuuri waa Eden ña ca Telasar? [13] Ana buuru Amat ak buuru Arpat ak buuru dëkk ba ñuy wax Sefarwayim mbaa buuru Ena ak Iwa?”»

[14] Esekiya nag nangoo bataaxal ba ca loxol ndaw ya, jàng ko, ba noppi dem ba ca kër Aji Sax ji, tàllal bataaxal ba fa kanam Aji Sax ji. [15] Mu daldi ñaan Aji Sax ji ne ko: «Céy Aji Sax ji Yàllay Israyil, ji toog ci sab jal, tiim malaakay ˚serub yi, yaw doŋŋ yaa di Yàlla, ci mboolem nguuri àddina, yaw mi sàkk asamaan ak suuf. [16] Éy Aji Sax ji, teewlu ma te déglu ma; Aji Sax ji, xippil ngalla, ba gis te dégg kàdduy Senakerib yi mu yóbbante, di la ñàkke worma, yaw Yàlla jiy dund. [17] Dëgg la moos Aji Sax ji, buuri Asiri tas nañu xeet yeek seeni réew, [18] sànni nañu tuuri réew ma ci sawara, yàqte leen, ndax tuur yooyu duñu woon dara lu moy lu nit liggéeye loxo, muy bant mbaa xeer. [19] Kon nag, éy Aji Sax ji, sunu Yàlla, rikk wallu nu ci buuru Asiri, ba nguuri àddina yépp xam ne yaw Aji Sax ji doŋŋ yaa di Yàlla.»

Yonent Yàlla Esayi yégle na jéllub Asiri

[20] Ba mu ko defee Esayi doomu Amotes yónnee ca Esekiya ne ko: «Aji Sax ji Yàllay Israyil nee na, li nga ko ñaan ci Senakerib buuru Asiri, dégg na ko. [21] Aji Sax ji dafa wax ci moom ne:

«˚Siyoŋ janq baa la sib, di la kókkali,
Yerusalem, ndaw sa, xool la, wëcc boppam, di la ree.
[22] Ana kooy kókkaleek a ñàkke worma?
Kooy gëdd ak a xeelu, di daŋŋiiral?
Xanaa du Aji ˚Sell ju Israyil?
[23] Yaa yónnee say ndaw, di ñaawal Boroom bi.
Yaa nga naa: “Sama watiir yi ne xas
laa yéege tund yu kawe ya, ba ca colli Libaŋ.

© MBS 2016

Maa gor seedaram ya gëna gudd
ak tànnéefi sipparam ya,
àgg fa gëna làqu ca àllam yi gëna fatt.
[24] Maa gas i teen, naan ndoxum réewum jaambur,
te sama tànk laa dëggaatee mboolem wali Misra, ba ŋiisal ko.”

[25] «Senakeribeey, xanaa déggoo ne
maa ko dogal bu yàgg?
Maa ko tëral bu jëkkoon,
tey ma amal ko,
ba nga toj dëkk yu tata wër, def ko jali sën.
[26] Ña ca dëkk a nga néew doole, ne yàcc,
boole njàqareek toroxte,
di saf saxayaayu àll;
nirook gàncax gu tooy,
mbaa ñax muy sax cib xadd,
balaa màgg lax.

[27] «Waaye boo toogee, boo génnee, boo duggee, xam naa ko.
Booy xadaru sama kaw it xam naa.
[28] Yaa ngi xadaru moos ci sama kaw,
te sa reewande yég naa ko.
Maa lay takkal nos, ŋalaab la,
waññi la, nga jaare yoon wa nga dikke woon.

[29] «Def ci lii mu dib takk, yaw Esekiya:
Dees na lekk saxayaay ren,
dellu ko lekk déwén,
ba déwén-jéeg ñu ji, bey, góob,
jëmbat ay tóokëri reseñ, lekk ca meññeef ma.

© MBS 2016

30 Ñi des ci kër Yudaay dellu sax i reen,
meññ i doom.
31 Yerusalem kay, la aw ndes di génne,
rëcce tundu Siyoŋ, génn.
Aji Sax jiy Boroom gàngoor yeey def loolu cig xéram.
32 «Moo tax Aji Sax ji wax ci buuru Asiri ne:
Du dugg bii dëkk,
du fi sànnig fitt,
mbaa mu di fi taxawe ab pakk.
Du fi yékkati jal bu mu gawe it.
33 Yoon wa mu dikke lay delloo.
Du dugg bii dëkk.
--Aji Sax jee ko wax.
34 Maay aar biib dëkk, musal ko,
ngir man ci sama bopp ak Daawuda sama jaam ba.»
35 Guddig keroog malaakam Aji Sax ja dem na rey ca dalu waa Asiri téeméer ak juróom ñett fukki junniy nit ak juróom (185 000). Ba ña des jógee ca suba teel, yemuñu ci lu moy ñooña ñépp, diy néew.
36 Ba loolu amee Senakerib buuru Asiri fabu, walbatiku ñibbi Niniw péeyam, toog fa. 37 Mu am bés muy sujjóot ca kër tuuram Nisrog. Addraameleg ak Saraser, doomam yu góor, jam ko saamar, ba noppi daw rawi ca réewum Araraat. Ci kaw loolu jeneen doomam ju ñuy wax Asaradon falu buur, wuutu ko.

Esekiya wopp na, ba jóg

20 1 Jamono yooyu Buur Esekiya woppoon na bay waaja dee. Yonent Yàlla Esayi doomu Amotes dikk, ne ko: «Aji Sax ji nee: Dénkaaneel sa mbiri kër, ndax doo jóg, dangay dee!» 2 Esekiya dégg loolu,

© MBS 2016

dummóoyu féeteek miir ba, ñaan ci Aji Sax ji ne ko: [3] «Céy Aji Sax ji, ngalla fàttlikul ni ma sàmme ˚kóllëreek yaw, ngay gis, ànd ceek xol bu mucc bokkaale, di def li la neex.» Esekiya jooy jooy yu metti.

[4] Ba loolu amee Esayi génn, weesoogul digg ëtt ba sax, kàddug Aji Sax ji dikkal ko ne ko: [5] «Waññikul te wax Esekiya, sama njiitu mbooloo ne ko: "Aji Sax ji sa Yàllay maam Daawuda nee: Dégg naa sag ñaan, gis naa say rongooñ. Maa ngii di la wéral, te bu gannaaw ëllëgee dinga mana dem sama kër, man Aji Sax ji. [6] Dinaa féq saw fan, yokk ci fukki at ak juróom te dinaa la xettli yaak waa dëkk bii ci buuru Asiri. Dinaa aar dëkk bii ndax man ci sama bopp ak Daawuda sama jaam ba."» [7] Esayi teg ca ne: «Indileen danku figg.» Ñu indi, teg ko ca taab ba, Esekiya wér.

[8] Fekk na Esekiya ne Esayi: «Ana lu di takk biy firndeel ne Aji Sax ji dina ma wéral, ba ma mana dem gannaaw ëllëg ca kër Aji Sax ji?» [9] Esayi ne ko: «Takk biy bàyyikoo ci Aji Sax ji, di firndeel ne dina def li mu wax, yaar yii loo ci bëgg: ker gi màgg lu tollook fukki dëggastal, mbaa mu dellu gannaaw fukki dëggastal?» [10] Esekiya ne ko: «Ker gi màgg lu tollook fukki dëggastal moom, yomb na. Kon na dellu gannaaw fukki dëggastal.» [11] Ci kaw loolu Yonent Yàlla Esayi ñaan ci Aji Sax ji, Aji Sax ji delloo ker ga gannaaw lu tollook fukki dëggastal ya mu wàccoon ca kaw iskaleb Axas ba.

Buuru Babilon yónnee na ca Esekiya

[12] Jamono yooyu la doomu Baladan, Berodag Baladan[q] buuru Babilon, dégg wéradig Esekiya, ba yónnee ko bataaxal ak yóbbal. [13] Esekiya nag dalal ndaw ya, ba noppi won leen denci alalam yépp: xaalis baak wurus waak ndàbb jaak diw gu jafe ga ak i gànnaayam ak mboolem lu nekkoon cay dencukaayam. Amul dara lu leen Esekiya wonul ci biir këram ak mboolem fu bokk ci kilifteefam.

[14] Ba mu ko defee Yonent Yàlla Esayi dikk ne Buur Esekiya: «Ñii fu ñu bàyyikoo ak lu ñu wax?» Esekiya ne ko: «Xanaa réew mu sore. Ñu nga jóge ba

[q] **20.12** ***Berodag Baladan*** mooy Merodag Baladan ba tey.

© *MBS 2016*

Babilon.» 15 Mu ne ko: «Ana lu ñu gis ci sa biir kër?» Esekiya ne ko: «Mboolem lu nekk sama biir kër, gis nañu ko. Amul dara ci sama alal lu ma leen wonul.» 16 Esayi ne Esekiya: «Déglul kàddug Aji Sax ji: 17 Bés a ngi nii di ñëw dees na yóbbu Babilon lépp lu nekk sa biir kër ak la say maam dajale woon ba sunu jonni yàllay tey. Dara du ci des. Aji Sax jee ko wax. 18 Te ñenn ci say doom yu góor yi nga jur ci sa geño dees na leen jàpp, yóbbu, def leen jaam yu ñu tàpp ca kër buuru Babilon.» 19 Esekiya ne Esayi: «Kàddug Aji Sax ji nga wax lu baax la.» Booba ma nga naa: «Waaye jàmm ak kaaraange lay doon sama giiru dund daal!»

Buur Esekiya saay na

20 Li des ci mbiri Esekiya ak mboolem i njàmbaaram ak mbànd mi mu defar ak solomam, muy indi ndox ca biir dëkk ba, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. 21 Esekiya nag saay, fekki ay maamam. Doomam Manase falu buur, wuutu ko.

Manase falu na buur ca Yudaa

21 1 Fukki at ak ñaar la Manase am ba muy falu buur. Nguuru na juróom fukki at ak juróom, péeyoo Yerusalem. Efsiba mooy ndeyam. 2 Manase nag di def li Aji Sax ji ñaawlu, di roy ñaawtéefi xeet ya Aji Sax ji dàqoon ngir ˚bànni Israyil. 3 Tabaxaat na ˚bérabi jaamookaay ya baayam Esekiya tasoon, yékkatil ˚Baal ay sarxalukaay, samp xer wu ñuy jaamoo ˚Asera, la Akab buuru Israyil defoon, boole ca di sujjóotal mboolem biddiiwi asamaan, di leen jaamu. 4 Tabax na ay sarxalukaayi tuur ci biir kër Aji Sax ji te muy kër gi Aji Sax ji waxoon ne ci lay def turam. 5 Tabaxal na biddiiwi asamaan yépp it ay sarxalukaay ci biir ñaari ëtti kër Aji Sax ji. 6 Te itam sarxal na doomam, lakk ko ngir ay tuur. Ci biir loolu jibar na, ñeengo na, jëflante naak boroom rawaan yeek gisaanekat yi. Def na lu bare lu Aji Sax ji ñaawlu, ba merloo ko.

© MBS 2016

[7] Gannaaw loolu dugal na xer wa ñuy jaamoo Asera ca biir kër Aji Sax ji te
Aji Sax ji waxoon Daawudaak doomam Suleymaan ne leen: «Ci biir kër gii ci
Yerusalem, gi ma tànne ci mboolem giiri Israyil, laay dëj sama tur ba fàww.
[8] Ndegam bànni Israyil saxoo nañoo sàmm mboolem lu ma leen santoon, te
mu dëppook mboolem yoon wi leen Musaa sama jaam ba sant ñu topp ko,
dootuma leen ba, ñuy taxawaalu, di génn réew mi ma joxoon seeni maam.»
[9] Waaye bànni Israyil déggaluñu ko, Manase it waññi leen, ñuy def i
ñaawtéef, ba raw xeet ya Aji Sax ji sànkoon ngir ñoom.

[10] Ba loolu amee Aji Sax ji wax, yonent yay jaamam jottli. Mu ne: [11] «Manase
buuru Yudaa moo def yii ñaawtéef, ba jëfam ju bon raw mboolem lu
Amoreen ña ko jiitu defoon, ba yóbbe waa Yudaa ñuy moye ay kasaray tuur.
[12] Moo tax man Aji Sax ji Yàllay Israyil damaa wax ne: “Maa ngii di wàcce ci
Yerusalem ak Yudaa musiba muy buur noppi képp ku ci dégg. [13] Dinaa nattoo
Yerusalem buumu beteex ba ma nattoo Samari ak nattukaay ba ma nattoo
waa kër Akab. Dinaa ñédd Yerusalem, ba mu mel ni ndab lu ñu ñiit ba mu
set, dëpp ko. [14] Dinaa suur ñi des ci askan wi ma séddoo te dinaa leen teg ci
seen loxol noon yi, seen bañ yépp di leen futteek a sëxëtoo, [15] ndegam li ma
ñaawlu lañu masa def, di ma merloo, ba seeni maam génnee Misra ba tey
jii.”»

[16] Te it deretu nit ñu deful dara la Manase tuur, ba mu fees Yerusalem dell,
cat ba cat, te bokkul ak bàkkaar bi mu bàkkaarloo waa Yudaa, ba ñuy def li
Aji Sax ji ñaawlu.

[17] Li des ci mbiri Manase ak mboolem lu mu def ak bàkkaaram ba mu def,
bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni
jant. [18] Gannaaw gi Manase saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ci toolub
këram, di toolub Usa. Doomam Amon falu buur, wuutu ko.

Amon falu na buur ca Yudaa

[19] Ñaar fukki at ak ñaar la Amon amoon ba muy falu buur. Nguuru na ñaari
at, péeyoo Yerusalem. Mesulemet doomu Arus ma cosaanoo Yotba mooy

© MBS 2016

ndeyam. [20] Amon di def nag li Aji Sax ji ñaawlu, la baayam Manase daan def.
[21] Topp na baayam ci mboolem tànk ya mu jaaroon, di jaamu kasaray tuur yi
baayam daan jaamu, di leen sujjóotal. [22] Daa dëddu Aji Sax ji, Yàllay
maamam, baña jaar ci yoonu Aji Sax ji.

[23] Ci kaw loolu ay surgaam lalal ko pexe, rey ko ci biir këram. [24] Waa réew
ma itam rey mboolem ña fexeeloon Buur Amon, daldi fal doomam Yosya,
muy buur, wuutu ko. [25] Li des ci mbiri Amon ak li mu def, bindees na ko
moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. [26] Ba loolu
amee ñu denc ko ca bàmmeelam ca toolub Usa, Yosya doomam falu buur,
wuutu ko.

Yosya falu na buur ca Yudaa

22 [1] Juróom ñetti at la Yosya amoon ba muy falu buur. Nguuru na
fanweeri at ak benn, péeyoo Yerusalem. Yedida doomu Adaya ma
cosaanoo Boskat mooy ndeyam. [2] Yosya di def li Aji Sax ji rafetlu,
topp ci mboolem tànk yi maamam Daawuda jaaroon, jàddul fenn, du ndijoor,
du càmmoñ.

[3] Ba Buur Yosya demee bay dugg fukkeelu atu nguuram ak juróom ñett,
yebal na bindkat ba, Safan doomu Asalyaa doomu Mesulam, ca kër Aji Sax ji.
Mu ne ko: [4] «Demal ca Ilkiya ˚sarxalkat bu mag ba, ne ko mu yembal ˚saraxi
xaalis, yi wattukati bunti kër Aji Sax ji nangoo ci nit ñi. [5] Nañu ko teg ci loxoy
liggéeykat yiy saytu liggéeyu kër Aji Sax ji. Ñooñu jox ko liggéeykat ya ca kër
Aji Sax ji, di defaraat kër ga, [6] muy liggéeykati bant yi ak tabaxkat yi ak
yeneen liggéeykat. Nañu ci jënd bant ak xeeri yett, defare ko kër gi. [7] Waaye
buñu leen laaj nu ñu def xaalis bi ñu leen jox, ndax ñu maandu lañu ci seen
liggéey.»

Téereb yoon wi feeñ na

[8] Ilkiya ˚sarxalkat bu mag ba nag ne Safan bindkat ba: «Téereb yoon wi feeñ
na ci kër Aji Sax ji!» Ilkiya jox Safan téere ba, mu jàng ko. [9] Ba loolu amee

© MBS 2016

Safan, bindkat ba dellu ca Buur, ne ko: «Sa surga ya dajale nañu xaalis ba nekkoon ca kër Aji Sax ji, teg nañu ko ca loxoy liggéeykat yiy saytu liggéeyu kër Aji Sax ji.» [10] Safan bindkat ba teg ca xamal Buur ne ko: «Ab téere nag la ma Ilkiya sarxalkat bi jox.» Safan jàngal ko Buur.

[11] Ba Buur déggee kàdduy téereb yoon wa, daa xotti ay yéreem ndax tiitaange. [12] Mu wax Ilkiya sarxalkat ba, mook Ayikam doomu Safan, ak Agbor doomu Mikaya, ak Safan bindkat ba, ak Asaya bëkk-néegu buur, ne leen: [13] «Demleen seetal ma ci Aji Sax ji, seetaaleel mbooloo meek Yudaa gépp ci mbirum kàdduy téere bii feeñ. Ndax kat Aji Sax ji mere na nu lool ngir sunuy maam sàmmuñu kàdduy téere bii, ba jëfe mboolem li ñu nu ci bindal.» [14] Ilkiya sarxalkat ba daldi dem ànd ak Ayikam ak Agbor ak Safan ak Asaya, ñu dem ca Ulda, yonent bu jigéen bay soxnas Salum doomu Tigwa doomu Aras. Salum moo doon wattu yére ya. Ulda ma nga dëkkoon Yerusalem ca sanc ba. Ñu wax ak moom.

[15] Jigéen ja ne leen: «Aji Sax ji Yàllay Israyil nee: Xamal-leen ki leen yebal ci man ne ko: [16] “Aji Sax ji nee: Dinaa wàcce musiba ci gox bii ak ñi ko dëkke, muy mboolem lu ñu wax ci téere bi buuru Yudaa jàng rekk. [17] Gannaaw dañu maa dëddu, di taalal yeneen yàlla cuuraay, bay def mboolem lu may merloo, sama mer dina tàkk ci bii bérab te du giif.” [18] Buuru Yudaa mi leen yónni, ngeen seetlusi ci man ci Aji Sax ji nag, waxleen ko ne ko: “Li Aji Sax ji Yàllay Israyil wax ci kàddu yi ngeen dégg moo di: [19] Réccu nga ci sa xol, ba toroxlu ci kanam Aji Sax ji. Ndax ba nga déggee ni ma rëbbe bérab bii mook ñi ko dëkke, muy seen toroxteek seen alkànde, xotti nga say yére, jooy fi sama kanam. Kon man it dégg naa la. Kàddug Aji Sax jee. [20] Moo tax dama ne: Dinaa la yóbbu nga fekki say maam, dem tëddeek jàmm ca sa bàmmeel, te say bët du tegu ci mboolem musiba yi may wàcce ci bii bérab.”» Ba loolu amee ñu dellu, yegge Buur kàddu ga.

© MBS 2016

Yosya sellal na réew mi

23 [1] Ci kaw loolu Buur woote, mboolem magi Yudaak Yerusalem dikk
wuysi ko. [2] Buur dem ca kër Aji Sax ji, ànd ak waa Yudaa gépp ba ci
Yerusalem gépp ak ˚sarxalkat yaak yonent yaak mbooloo ma mépp,
ka gën di mag ba ca gëna tuut. Mu jàngal leen, ñuy dégg mboolem kàdduy
téereb ˚kóllëre[r] ga feeñ ca kër Aji Sax ji. [3] Buur nag taxaw fa kenu ga, feddli
kóllëre ga fa kanam Aji Sax ji, daldi dogu ne dina topp Aji Sax ji, di sàmme
léppi xolam ak léppi jëmmam ay santaaneem ak kàdduy seedeem ak dogali
yoonam, di jëfe kàdduy kóllëre gi ni ñu ko binde ci téere boobu. Mbooloo
mépp daldi nangu ne dinañu sàmm kóllëre ga.

[4] Ba loolu amee Buur sant Ilkiya sarxalkat bu mag ba, mook sarxalkat ya ca
topp, ak wattukati buntu kër Aji Sax ji, ne leen ñu génnee kër Aji Sax ji
mboolem ndab ya ñu defaraloon ˚Baal ak ˚Aseraak biddiiwi asamaan yépp.
Mu génne lépp Yerusalem, lakk ko ca tooli Sedoron, ba noppi yóbbu dóom ba
Betel. [5] Gannaaw loolu mu dàq sarxalkati tuur ya buuri Yudaa faloon ñuy taal
cuuraay ca ˚bérabi jaamookaay ya ca dëkki Yudaa ak la wër Yerusalem,
dàqaale ñay taalal cuuraay Baal, ak jant beek weer week xeeti dëllooñ yeek
mboolem biddiiwi asamaan yépp. [6] Bu loolu weesoo jële na kër Aji Sax ji tuur
ma tudd Asera, génne ko Yerusalem ba ca xuru Sedoron, lakk ko foofa ca
xuru Sedoron, wol ko ba muy sunguf, mu xëpp ko ca sëgi baadoola ya. [7] Màbb
na it këri nit ña doon jaay seen bopp fa ñuy màggale tuur ya ca biir kër Aji
Sax ji, te jigéen ña daan fa ràbbal tuur ma ñuy wax Asera ay xayma.

[r] **23.2** ***téereb kóllëre gi*** mooy Tawreetu Yonent Yàlla Musaa.

© *MBS 2016*

[8] Ba loolu wéyee Yosya indi Yerusalem mboolem sarxalkat ya doon sarxal ca dëkki Yudaa, diggante Geba ba Beerseba, daldi sobeel bérabi jaamookaay ya ñu daan taal cuuraay, daaneel bérabi jaamookaay ya ca bunt ya, boole ca ba nekkoon ca buntu Yosuwe, boroom dëkk ba, te féete càmmoñ booy jaare ci buntu dëkk ba di duggsi. [9] Mayuñu woon nag sarxalkati bérabi jaamookaay ya ñuy dikk ba ca ˚sarxalukaayu Aji Sax ji ci Yerusalem. Sañuñu woon lu moy bokk lekk mburu mu amul lawiir ñook sarxalkat yi ci des. [10] Ci kaw loolu Yosya sobeel na fa ñuy wax Tofet ca xuru Ben Inom, ba kenn dootu fa lakk sa doom ju góor mbaa ju jigéen ngir tuur wi ñuy wax Moleg. [11] Jële na ca bunti kër Aji Sax ji fas ya ay buuri Yudaa jagleeloon jant bi. Ña nga woon ca ëtt ba, ca wetu néegu jawriñ bu ñuy wax Netan Meleg. La ca tegu Yosya lakk watiir ya ñu jagleel jant bi. [12] Ci biir loolu Buur daane sarxalukaay ya ay buuri Yudaa yékkati woon ca kaw xaddub néegub kaw bu Axas, ak sarxalukaay ya Manase tabaxoon ca ñaari ëtti kër Aji Sax ji. Mu jële fa lépp, def ko pënd, sànni ca xuru Sedoron. [13] Bérabi jaamookaay ya féete woon Yerusalem penku ca bëj-saalumu tundu Alkànde, Buur Suleymaan tabaxaloon ko tuur ma ñuy wax ˚Astàrt, kasaray waa Sidon ya, ak tuur ma ñuy wax Kemos, kasaray Mowabeen ña, ak tuuru Amoneen mu siblu ma ñuy wax Milkom, Buur Yosya daa boole lépp sobeel ko. [14] Rajaxe na tuuri doj ya, daane xer ya ñuy jaamoo Asera, wuutal fa ay jali yaxi nit, ba mu daj.

[15] Naka noona mu boole ca sarxalukaay ba ca Betel ak bérabu jaamookaay ba fa doomu Nebat Yerbowam ma bàkkaarloo woon Israyil, yékkati woon. Sarxalukaay boobaak bérabu jaamookaay booba sax yàq na ko. Dafa lakk bérabu jaamookaay ba, wol ko ba mu mokk, lakk xer wa ñuy jaamoo Asera. [16] Ba mu ko defee Yosya ne gees, gis bàmmeel ya nekk foofa ca tund wa. Mu yeble, ñu sullil ko yax ya, mu lakk ko ca kaw sarxalukaay ba, sobeel ko noonu, muy kàddug Aji Sax ji góoru Yàlla ga waxoon[s], keroog ba Yerbowam taxawee ca sarxalukaay ba, bésub màggal. Buur Yosya neeti gees, yem ci

[s] **23.16** Seetal ci 1.Buur ya 13.2.

© *MBS 2016*

bàmmeelu góoru Yàlla ga biraloon waxyu ba. [17] Mu ne: «Doj wee may séen bàmmeelu kan a?» Waa dëkk ba ne ko: «Xanaa bàmmeelu góoru Yàlla ga bàyyikoo woon Yudaa. Moo waxoon bu yàgg jëf jii nga def sarxalukaayu Betel bii tey.» [18] Mu ne: «Bàyyileen ko noonu! Bu kenn laal ay yaxam!» Ñu wacc fa ay yaxam ak yaxi yonent ba jóge woon Samari.

[19] Mboolem bérabi jaamookaay ya nekkoon ca dëkki Samari yu mag ya te buuri Israyil tabaxoon ko, ba merloo Aji Sax ji, Yosya jële na ko fa, def ko na mu defoon ca Betel rekk. [20] Gannaaw loolu mu rendi ca sarxalukaay ya mboolem ña fa doon sarxalkati bérabi jaamookaay ya, ba noppi lakk yaxi nit ca kaw, ngir sobeel lépp, doora dellu Yerusalem.

Màggalu bésu Mucc délsi na

[21] Buur Yosya nag jox mbooloo mépp ndigal ne leen: «Màggal-leen bésu ˚Mucc ga, ñeel seen Yàlla Aji Sax ji, ni ñu ko binde ci téereb ˚kóllëre gii.» [22] Bésub Mucc booba, na ñu ko màggale atam, maseesu ko nee màggale ca jamonoy njiit ya yilifoon Israyil, ba ci jamonoy buuri Israyil ak Yudaa. [23] Ba Yosya duggee fukkeelu atu nguuram ak juróom ñett lañu màggalaat bésu Mucc boobu ca Yerusalem, ñeel Aji Sax ji. [24] Rax ci dolli boroom rawaan yeek gisaanekat yeek gàllaaji kër yeek kasaray tuur yeek mboolem kasara yu ni mel te ñu daan ko gis ca réewum Yudaak Yerusalem, Yosya jële na ko fa ngir mana saxal kàdduy yoon wa ñu bind ca téere ba Ilkiya ˚sarxalkat ba gisoon ca biir kër Aji Sax ji. [25] Mboolem buur yi jiitu Yosya, kenn jubloowu ci Aji Sax ji léppi xolam ak léppi jëmmam ak kem kàttanam, bay sàmm yoonu Musaa wépp. Mboolem ñi ko wuutu it, kenn dabu ko ci.

[26] Teewul Aji Sax ji dëppul ci meram mu réy mi mu dale ci kaw Yudaa ndax mboolem li Manase def, ba merloo ko. [27] Aji Sax ji nag ne: «Yudaa itam dinaa ko jële fi sama kanam, ni ma fi jëlee Israyil. Dinaa xarab dëkk bii ma tànn, di Yerusalem ak kër gii ma wax ne sama tur dina fi nekk.»

© MBS 2016

Buur Yosya saay na

[28] Li des ci mbiri Yosya ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. [29] Ci jamonoom la Firawna Neko buuru Misra jóg jëm ca buuru Asiri ca wetu dexu Efraat. Buur Yosya dajejeek moom. Neko dogale ko, rey ko ca Megido. [30] Ba loolu amee surgay Yosya yeb néew ba ci watiir, jële ko Megido, indi ko Yerusalem, denc ko ci bàmmeelu boppam. Waa réew ma nag tabb Yowakas doomu Yosya, diw ko, fal ko buur, mu wuutu baayam.

Yowakas falu na buur ca Yudaa

[31] Ñaar fukki at ak ñett la Yowakas amoon ba muy falu buur. Ñetti weer la nguuru, péeyoo Yerusalem. Amutal doomu Yeremi ma cosaanoo Libna mooy ndeyam. [32] Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, na ko ay maamam daan defe rekk. [33] Firawna Neko moo jàpp Yowakas, denc ko ca Ribla ca réewum Amat, ba nguurootul ca Yerusalem. Mu teg réew ma galagu fanweeri barigoy xaalis ak fanweeri kiloy wurus. [34] Ci kaw loolu Firawna Neko fal Elyakim doomu Yosya buur, mu wuutu baayam Yosya, ˚soppi turam, tudde ko Yowakim[t]; Yowakas moom mu jàpp ko, yóbbu Misra. Foofa la deeye.

Buur Yowakim fey na Misra galag

[35] Yowakim jox na Firawna Neko xaalis baak wurus wa mu laaj. Waaye waa réew ma la ko sas, ba jële ca ñoom xaalis baak wurus wa, ku nekk ak sab sas, daldi koy dajale, jox ko Firawna Neko.

[36] Ñaar fukki at ak juróom la Yowakim amoon ba muy falu buur. Nguuru na fukki at ak benn, péeyoo Yerusalem. Sebuda doomu Pedaya ma cosaanoo Ruma mooy ndeyam. [37] Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, na ko ay maamam daan defe rekk.

[t] **23.34** Ci seen aada, ku jox nit aw tur, fekk na nga am kilifteef ci kawam.

© *MBS 2016*

24 [1] Ci biir nguuram la Nabukodonosor buuru Babilon song réew ma. Yowakim nangul ko diiru ñetti at, doora walbatiku fippu. [2] Ci kaw loolu Aji Sax ji yebal ci kawam ay yàqkati waa Babilon ak yàqkati Siri ak yàqkati Mowab ak yàqkati Amoneen ña. Aji Sax ji yebal leen Yudaa ngir ñu yàqte ko, mu dëppook kàddu ga mu waxoon, yonent yiy surgaam jottli ko. [3] Ci ndigalal Aji Sax ji moos la loolu xew ca Yudaa, ba mu mujj leen xarab ndax bàkkaari Manaseek li mu def lépp, [4] ak deretu nit ñi mu tuur te defuñu dara; ndax Manase daa feesal Yerusalem ak deretu jaamburi Yàlla, ba Aji Sax ji nanguwu koo baal.

[5] Li des ci mbiri Yowakim ak mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yudaa ca seeni jant. [6] Gannaaw gi Buur Yowakim saay, fekki ay maamam. Doomam Yowakin falu buur, wuutu ko. [7] Jamono yooyu buuru Misra génnatul réewam di xareji, ndax fekk na buuru Babilon nangu suufam sépp la ko dale ca xuru Misra ba ca dexu Efraat.

Yowakin falu na buur ca Yudaa

[8] Fukki at ak juróom ñett la Yowakin amoon ba muy falu buur. Ñetti weer la nguuru, péeyoo Yerusalem. Newusta doomu Elnatan ma cosaanoo Yerusalem mooy ndeyam. [9] Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, na ko baayam daan defe rekk.

[10] Jamono jooja la jaraafi Nabukodonosor, buuru Babilon, song Yerusalem, gaw dëkk ba. [11] Nabukodonosor dikk ca dëkk ba, fekk ay jaraafam gaw ko. [12] Yowakin buuru Yudaa génn fekki buuru Babilon, jébbal ko boppam, mook ndeyam ak i surgaam ak i jaraafam ak jawriñi këram. Buuru Babilon nag jàpp ko. Looloo nga yemook juróom ñetteelu atu nguuru Nabukodonosor buuru Babilon. [13] Nabukodonosor jële fa mboolem alali kër Aji Sax ji ak alali kër Buur, daldi buub lépp luy ndabu wurus lu Suleymaan buuru Israyil defarlu woon ci kër Aji Sax ji, muy la Aji Sax ji waxoon.

[14] Ci biir loolu buuru Babilon yóbbu Yerusalem gépp, muy mboolem jaraaf yeek jàmbaari góor ñi, ñuy fukki junni, ñook mboolem liggéeykat yaak tëgg ya. Kenn desul, lu moy baadoola ya gëna néew doole.

© MBS 2016

15 Mu yóbbu Yowakin Babilon mook ndeyam ak i soxnaam ak i jawriñam ak
kilifay réew ma. 16 Buuru Babilon boole ca jàppaale juróom ñaari junniy
jàmbaari góor (7 000), ak junniy liggéeykat ak i tëgg, ñoom ñépp di boroom
kàttan te tollu ci xare; mu boole leen jàpp jaam, yóbbu Babilon. 17 Ba loolu
amee buuru Babilon fal Mataña, mu wuutu Yowakin baayam bu ndaw. Buuru
Babilon ˚soppi turam, tudde ko Cedekiya.

Cedekiya falu na buur ca Yudaa

18 Ñaar fukki at ak benn la Cedekiya amoon ba muy falu buur. Nguuru na
fukki at ak benn, péeyoo Yerusalem. Amutal doomu Yeremi ma cosaanoo
Libna mooy ndeyam. 19 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, na ko Yowakim daan
defe rekk. 20 Merum Aji Sax ji nag dikkal Yerusalem ak Yudaa, ba mu mujj
xarab leen.

Gannaaw gi Cedekiya fippu buuru Babilon.

Nangooti nañu Yerusalem

25 1 Ba Cedekiya tolloo ci juróom ñeenteelu atu nguuram, fukki fan ca
fukkeelu weeram, ca la Nabukodonosor buuru Babilon ànd ak
mbooloom xareem mépp ci kaw Yerusalem. Ñu dal fa janook ñoom,
yékkati gawukaay, wërale ko. 2 Dëkk ba gawe, ba keroog Cedekiya tollu ci
fukkeelu atu nguuram ak benn. 3 Keroog juróom ñeenti fan ca weer wa, xiif
ba tar lool ca biir dëkk ba, ba waa réew ma amatuñu ab dund. 4 Xarekati
Yudaa ya génn guddi daw. Fekk na waa Babilon gaw dëkk ba. Teewul ñu
rëcc, jaare ca bunt ba ca diggante ñaari tata ya, ca wetu toolu buur. Cedekiya
daldi wuti xuru Yurdan. 5 Waa Babilon nag topp Buur Cedekiya, ba dab ko ca
jooru Yeriko, fekk mbooloom xareem mépp tasaaroo, wacc ko. 6 Ñu jàpp ko,
yóbbu ko ca buuru Babilon ca dëkk ba ñuy wax Ribla. Ñu dogal fa àtteem.
7 Doomi Cedekiya yu góor lañu rendi, muy gis, ba noppi ñu tuur ay bëtam,
jénge ko jéngi xànjar, yóbbu ko Babilon.

© MBS 2016

Yàq nañu kër Aji Sax ji

8 Ba Nabukodonosor buuru Babilon tolloo ci fukkeelu atu nguuram ak
juróom ñeent, ba am juróom ñaari fan ca juróomeelu weeru at ma, ca la
bëkk-néegu buuru Babilon, Nebusaradan njiitu dag ya, dugg Yerusalem. 9 Mu
taal kër Aji Sax ji, taal kër Buur, ak këri Yerusalem gépp, boole ca këri
boroom barke ya. 10 Gàngooru Babilon gépp daldi ànd ak njiital dagi buur, ñu
màbb tata ya wër Yerusalem. 11 Gannaaw gi ña nekkoon ca dëkk ba ba booba,
ak ña jébbaloon seen bopp buuru Babilon ak la desoon ca waa réew ma,
Nebusaradan njiital dagi buur, boole leen yóbbu ngàllo. 12 Teewul ñenn ca
baadooloy réew ma, njiital dag ya bàyyi leen fa, ñuy liggéey tóokëri reseñ
yaak tool ya.

13 Ci biir loolu kenuy xànjar ya woon ca kër Aji Sax ji ak rootukaay yaak
mbalkam xànjar ma, waa Babilon toj lépp, boole xànjar ja, yóbbu Babilon.
14 Ñu yóbbaale mboolem ndabi xànjar yi ñuy liggéeye ci kër Aji Sax ji; ndab
yiy def dóom, ak tonnikaay yi, ak ñiimi feyukaayi làmp yi, ak ndab yiy def
deretu ˚sarax yi, ak mboolem jumtukaayi xànjar yu ñuy sarxalee. 15 Njiital dag
ya yóbbaale tibbukaayi xal yaak ndab yiy def deret. Lu ciy wurus, mu ber, lu
ciy xaalis, mu ber. 16 Ñaari kenu yooyu ak mbalka maak rootukaay ya, lépp di
xànjar bu Suleymaan defaraloon kër Aji Sax ji, maneesula takk diisaay ba.
17 Taxawaayu kenu gu ci nekk fukki xasab[u] laak juróom ñett. Ab ponkub
xànjar a ci tege, bu taxawaay ba di ñetti xasab. Ab caax wodd ponk bi, ànd ak
doomi gërënaati xànjar. Ñaari kenu yépp noonu, ànd ak seeni caax.

[u] **25.17** ***xasab*** mooy guddaayu loxo, diggante catu baaraamu digg ak conc.

© *MBS 2016*

Jàpp nañu Yudeen ñi njaam

[18] Ci kaw loolu njiital dag ya jàpp Seraya ˚sarxalkat bu mag ba, ak Cofoni
sarxalkat ba ca topp, ak ñetti dagi bunt kër Aji Sax ja. [19] Biir dëkk ba nag mu
jële fa jenn jawriñ ju jiite ay xarekat, ak juróomi niti dëkk ba ñu sës ci Buur,
ak bindkatub njiital xare ba sasoo bind xarekat yi, ak juróom benn fukki
Yudeen ñu mu fekk ca biir dëkk ba. [20] Ba mu ko defee Nebusaradan, njiital
dagi buur, boole leen yóbbu ca buuru Babilon ca Ribla. [21] Buuru Babilon nag
jam leen, ñu dee, foofa ca Ribla, ca réewum Amat. Noonu la Yudaa génne
réewam, dem ngàllo.

Nabukodonosor tabb na Gedalya ca Yudaa

[22] Mbooloo ma des ca réewum Yudaa te Nabukodonosor buuru Babilon
bàyyi leen fa nag, Gedalya doomu Ayikam doomu Safan la tabb mu jiite leen.
[23] Ba mboolem kilifay xare ya déggee ñook seeni nit ne buuru Babilon fal na
Gedalya, dañooànd dikk ca Gedalya ca Mispa. Kilifa yooyu Ismayil doomu
Netaña la woon, ak Yowanan doomu Kareya, ak Seraya doomu Tanumet ma
dëkk Netofa, ak Yasaña doomu waa Maaka ba, ñook seeni nit. [24] Gedalya
giñal leen ne leen: «Buleen ragala bokk ci surgay waa Babilon. Toogleen ci
réew mi te nangul buuru Babilon, muy seen jàmm.»

[25] Gannaaw gi, ca juróom ñaareelu weeru at ma, Ismayil, doomu Netaña
doomu Elisama, bokk ci askanu buur, ànd ak fukki nit, dikk bóom Gedalya,
bóomaale waa Yudaak waa Babilon ya nekkoon ak moom ca Mispa. [26] Ci kaw
loolu mbooloo mépp fabu, baadoolook boroom barke, ñook kilifay xarekat ya,
ñu daldi daw dem Misra ndax ragal waa Babilon.

Tijji nañu Yowakin, buuru Yudaa

[27] Yóbbu nañu Yowakin buuru Yudaa ngàllo ba mu am fanweeri at ak
juróom ñaar, Ewil Merodag doora falu buur ca Babilon. At mooma, fukkeelu
weer waak ñaar, ñaar fukki fan ak juróom ñaar ca weer wa, ca la Ewil
Merodag siggal Yowakin buuru Yudaa, daldi koy tijji. [28] Ci biir loolu mu

© MBS 2016

rafetook moom, jox ko cér bu sut cér ba mu jox yeneen buur ya mu bokkal curga ca Babilon. [29] Yowakin nag teqlikook yérey kaso ya, ba noppi ñu may ko muy bokk ak Buur ndab giiru dundam. [30] Ci biir loolu ñu dogal ko njëlam lu sax dàkk, bàyyikoo ci Buur bés bu jot, giiru dundam.

© MBS 2016